SZAKÁLY SÁNDOR

SZOMBATHELYI FERENC VEZÉREZREDES ÉS TÁRSAI A HONVÉD VEZÉRKAR FŐNÖKÉNEK BÍRÓSÁGA ELŐTT

Budapest, 1944. október 11—12.

Nem mindennapi, katonai és politikai körökben egyaránt érdeklődésre számot tartó hadbírósági tárgyalást rendeztek Budapesten 1944. október 11—12-én. Öt tábornok és törzstiszt — Szombathelyi Ferenc[1] vezérezredes, Bajnóczy József[2] vezérezredes, Ujszászy István[3] vezérőrnagy, Kádár Gyula[4] vezérkari ezredes és Kern Károly[5] vezérkari őrnagy — állt vádlottként a Honvéd Vezérkar főnökének bírósága előtt. A vádindítvány szerint szolgálati bűntettet követtek el azáltal, hogy a Magyarországgal hadban álló angolszász hatalmak küldötteivel — különbéke előkészítése céljából — felvették a kapcsolatot. A háború idején elkövetett kötelességszegésükből „...a szolgálatra az a hátrány származott, hogy a német véderő Magyarországra bevonulni s itt (a) honvédséggel szemben kényszerintézkedéseket foganatosítani kényszerült.[6]

Nem kívánjuk a vád ezen utóbbi megállapításának tarthatatlanságát bizonyítani, hiszen ma már jól ismertek azok a körülmények, amelyek Magyarország német megszállásának bekövetkeztéhez vezettek. A Magyarország német megszállásával kapcsolatos források zömének a feltárása, az események elemzése megtörtént.[7]

Érdemes lehet viszont röviden áttekinteni az angolszász hatalmak küldötteivel történt kapcsolatfelvétel történetét, a katonai vezetésnek a különbéke-tapogatózásokba való bekapcsolódását, illetve közreműködő tevékenységét.[8]

1 *Szombathelyi Ferenc*, vitéz (Győr, 1887. 05. 17 — Újvidék, 1946. 11. 04.) vezérezredes. A Honvéd Vezérkar főnöke (1941. 09. 06 — 1944. 04. 19.). A jugoszláv Népbíróság mint háborús bűnöst halálra ítélte, az ítéletet végrehajtották. (Részletesebb életrajzi és katonai adatait l.: *Szakály Sándor:* Az ellenforradalmi Magyarország [1919—1944] hadseregének felső vezetése. Adattár II. rész L—Z. In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 1984/3. o. [a továbbiakban *Szakály* 590, o.]).

Sándor: Az ellenforradalmi Magyarország [1919–1944] hadseregeinek felső vezetése. Adattár I. rész A–K. In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 1984/2. [a továbbiakban *Szakály* I.] (359. o.).

2 *Bajnóczy József*, vitéz dési (Szinérváralja, 1888. 02. 27 — Pilismarót, 1977. 06. 12.) vezérezredes. A Honvéd Vezérkar főnökének helyettese (1941. 11. 01 — 1944. 04.). (Részletesebb életrajzi és katonai adatait l.: *Szakály*

3 *Újszászy István* (Nagykőrös, 1894. 08. 30 — ?) vezérőrnagy. Az Államvédelmi Központ vezetője (1942. 08. 01 — 1944. 03. 28.). (Részletesebb életrajzi és katonai adatait lásd: *Szakály* II. 594. o.)

4 *Kádár Gyula*, nyárádgálfalvi (Debrecen, 1898. 12. 16 — Bp., 1982. 03. 14.) vezérkari ezredes. A 2. vkf. osztály vezetője (1943. 08. 01. — 1944. 04. 15.)

5 *Kern Károly*, lovag (Hánta, 1907. 09. 17—München, 1975) vezérkari őrnagy. A 2. vkf. osztály defenzív alosztályának vezetője (1943. 04. 13—1944. 04. 17.).

6 Az idézett rész a bevezetőben teljes terjedelmében közölt büntetőindítványból származik. Nb. 653/1946. Szombathelyi Ferenc népbírósági anyaga.

7 A megszállás történetével foglalkozó, illetve azt érintő munkák közül mindössze kettőt említünk meg: *Kun József*: Magyarország német katonai megszállásának előkészítése és lefolyása. 1943 szeptember — 1944 március. In: *Hadtörténelmi Közlemények* 1963/1. 37—85. o.; *Ránki György:* 1944. március 19. Bp., 1978.

8 Az amerikai ejtőernyős küldöttség vállalkozásának feldolgozása még várat magára. A Sparrow Mission (Veréb misszió) fedőnevű vállalkozásról ez idáig néhány rövidebb, visszaemlékezésre épülő írás — *Sziklay Andor:* Donovan tábornok irattárából: Az „O. S. S." és egy magyar kiugrási kísérlet a második világháborúban. Magyar vezérkari tisztek és amerikai megbízottak titkos tárgyalásai az 1944. március 19-i német megszállás hátterében. *Irodalmi Újság*, 1985/2., 5—6. o.; *Kovács Imre:* Duke ezredes jelentkezik. Amerikai tisztek ejtőernyős bevetése Magyarországon 1944-ben. *Új Látóhatár* 1968/6. 481—490. o. — valamint a Kovács Imre írásához kapcsolódó kiegészítések, hozzászólások — *I. Sz.:* Hol ért földet Duke ezredes? *Új Látóhatár* 1969/1. 96. o., *Jobbágy Domokos:* Duke ezredes vállalkozása. *Új Látóhatár* 1969/4. 378—379. o., *Kovács Imre:* Még egyszer: A Veréb-misszió. *Új Látóhatár* 1969/5. 475—476. o., *Pogány András:* Király Kornélról. *Új Látóhatár* 1970/4. 377—380. o. — jelentek meg. Több oldalt szentel az események leírásának A Ludovikától Sopronkőhidáig című visszaemlékezésében Kádár Gyula is. *Pintér István* újságíró az említett munkák alapján írt kalandos publicisztikai történetet az eseményről „A Veréb is akció" címmel. (Somogyi Néplap, 1982/280—298. sz.)

A Kállay Miklós[9] vezette magyar kormány angolszász orientációjú tagjainak 1943 nyarán sikerült kapcsolatot teremteniük a berni magyar követség útján az Egyesült Államokkal, pontosabban Allen Dullesszel[10], az OSS (Office of Strategic Services) Bernben székelő európai igazgatójával és Royall Tylerrel[11], az Egyesült Államok berni követségének tanácsosával. Így a már létező „angol vonal" mellett az „amerikai vonalon" is megindulhattak a magyar kormány különbéke-próbálkozásai.[12]

A párhuzamosan folytatott tárgyalások eredményeként 1943. szeptember 9-ről 10-re virradó éjszaka a magyar kormány képviselője, Veress László, Isztambulban, a Boszporusz vizén, egy angol hajó fedélzetén átvehette John Cecil Sterndale Bennett követtől, az ankarai brit nagykövetség tanácsosától az ún. „előzetes fegyverszüneti megállapodás"-nak nevezett feltételeket.[13]

E feltételek 7. pontja szerint a szövetségesek, egy arra alkalmas pillanatban „...légi úton küldöttséget dobnak le Magyarországra, amelyik Magyarország kapitulációjára vonatkozóan megteszi majd a szükséges előkészületeket".[14] Az ígért és a magyar kormány által várt delegáció a magyar fél többszöri kérésére sem érkezett meg 1944 márciusáig.

1944 március elején a Kállay-kormány a berni magyar követség útján üzenetet kapott, mely szerint a szövetségesek (az amerikaiak) ejtőernyővel egy magas rangú tisztet küldenek Magyarországra, az ország háborúból történő kiválása részleteinek megbeszélésére.[15] Miután egy ilyen személy, illetve delegáció fogadásának a körülményei bonyolultnak mutatkoztak, a külügyminisztérium a vezérkar főnöke hírszerző és kémelhárító osztályához (2. vkf. osztály) fordult.

Szentmiklóssy Andor, a külügyminiszter állandó helyettese 1944. március 10-én tájékoztatta Kádár Gyula vezérkari ezredest, a 2. vkf. osztály vezetőjét a Bernből érkezett hírről és egyúttal közölte vele a kormány kívánságait is. E szerint az érkező tisztet fogadni kell és letartóztatni — nehogy baja essék — és haladéktalanul Budapestre szállítani, hogy vele a tárgyalásokat a külügyminisztérium illetékesei megkezdhessék. A Szentmiklóssy—Kádár megbeszélésen a külügyminiszter állandó helyettese megadta Kádárnak a leszállás koordinátáit. Ugyanakkor Szentmiklóssy azt is közölte Kádárral, hogy az amerikai tiszt érkezéséről az illetékes német szerveket is értesíteni kell. Azoknak majd azt vallja az amerikai küldött, hogy Titóhoz indult, de rossz helyen ugrott ki a gépből, ezért került magyar területre.[16]

Kádár Gyula a megbeszélés másnapján — amint visszaemlékezésében írja — óvatosságból beszélt még Ghyczy Jenő[17] külügyminiszterrel. A külügyminiszter megerősítette a Szentmiklóssy által elmondottakat. Kádár ezek után tájékoztatta Szombathelyi Ferenc vezérezredest, a honvéd vezérkar főnökét, aki közölte vele, hogy mindenben teljesítse a külügyminisztérium kívánságait.[18]

A megbeszélések után Kádár Gyula parancsot adott Kern Károly vezérkari őrnagynak, a 2. vkf. osztály defenzív alosztálya vezetőjének, hogy egy megbízható, angolul beszélő tisztet jelöljön ki a Csáktornyától északkeletre, 1944. március 12-től három

9 *Kállay Miklós* (Nyíregyháza [Nagyhalász?], 1887. 01. 23 — New York, 1967. 01. 14.) politikus. Miniszterelnök (1942. 03. 09 — 1944. 03. 22.).

10 *Dulles, Allen Weish* (1893. 04. 07 — 1959. 01. 30.). A második világháború évei alatt az OSS (Office of Strategic Services) igazgatója Bernben. Később az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztere.

11 *Tyler, Royall*, diplomata, pénzügyi szakember. 1944-ben a svájci amerikai követség tanácsosa. A harmincas évek elején a Nemzetek Szövetsége Pénzügyi Bizottságának magyarországi kiküldöttje.

12 A Kállay kormány külpolitikájáról lásd: *Juhász Gyula:* Magyarország külpolitikája 1919—1945. Bp., 1975. 274—348. o. (A továbbiakban — *Juhász.*)

13 *Juhász Gyula* (Összeállította, sajtó alá rendezte és a bevezető tanulmányt írta:) Magyar-brit titkos tárgyalások 1943-ban. Bp., 1978. 64—65. o.

14 *Juhász* 332. o.

15 Magyar Országos Levéltár, Belügyminisztérium, Szálasi per népbírósági iratai, VIII. rész 9. cím. Dr. Kovách Antal igazgató főmérnök levele... (A továbbiakban — OL BM Szálasi VIII/9. Kovách).

16 *Kádár Gyula:* A Ludovikától Sopronkőhidáig. Bp., 1978. (A továbbiakban — *Kádár*) 647—648. o.; OL BM Szálasi VIII/9. Kovách.

17 *Ghyczy Jenő* (Újpuszta, Kisigmánd, 1893. 05. 04 — Bp., 1982. 01. 18.). A Kállay kormány külügyminisztere (1943. 07. 24 — 1944. 03. 22.).

18 *Kádár* 648—649. o.

napon belül leszálló amerikai tiszt fogadására. Kern Károly a defenzív alosztályon szolgálatot teljesítő Király Kornél[19] nyugállományú (a szolgálat idejére feltehetőleg ideiglenesen ténylegesített) repülőőrnagyot jelölte ki a feladatra, aki — miután hosszú évekig élt Kanadában — kiválóan beszélt angolul. Király őrnagyot Kádár Gyula részletesen tájékoztatta feladatáról, majd útnak indította a kijelölt helyszínre.[20]

Az amerikai fél is megtette a szükséges előkészületeket. A magyar kormányhoz eljuttatott értesítéssel ellentétben azonban nem egy tiszt, hanem egy három főből álló delegáció kelt útra. A küldöttség — Florimond Duke ezredes, az OSS Balkán osztályának főnöke, a delegáció vezetője, Alfred M. Suarez őrnagy, az OSS munkatársa, a küldöttség rádiósa és Guy T. Nunn kapitány, tolmács — 1944. március 15-én a késő esti órákban indult el az olaszországi Brindisiből Magyarországra. Duke ezredes és társai másnap a kora hajnali órákban értek földet ejtőernyővel Csáktornyától északkeletre, Bottornya (ma Podturen — Jugoszlávia) község közelében.[21]

Röviddel megérkezésük után felvették a kapcsolatot az őket váró Király Kornéllal, aki a küldöttséget gépkocsin azonnal Budapestre szállította. Az amerikai tiszteket a Hadik laktanyában helyezték el. Rövidesen sor került az első „megbeszélésre" is. Bajnóczy József vezérezredes utasítására Ujszászy István vezérőrnagy, az Államvédelmi Központ vezetője tárgyalt a küldöttséggel.[22] A Király Kornél jelenlétében lezajlott rövid megbeszélés inkább ismerkedés jellegű volt, mivel az amerikaiakat az érvényben lévő megállapodások — és a külügyminisztérium „forgatókönyve" szerint is — át kellett adni a németeknek. Ujszászy, illetve a 2. vkf. osztály értesítette is az ügyben illetékes német szerveket, akik azonban csak Magyarország német megszállása után, 1944. március 24-én vették át az amerikai tiszteket.[23]

Ujszászy Istvánt, Kádár Gyulát és Kern Károlyt a Gestapo 1944. április 17-én letartóztatta. Ötven napi fogvatartás után 1944. június 7-én a németek átadták őket a magyar hatóságoknak. A honvéd vezérkar főnöke mind a három katonát 1944. július 3-án — a németekkel történt egyeztetés után — szabadlábra helyeztette, de német követelésre 1944. július 6-án kötelezte őket, hogy Budapestet nem hagyhatják el. A németek Kern Károlyt 1944. július 13-án ismét letartóztatták.[24] Nem sokkal később a vezérkar főnöke letartóztatta Ujszászy Istvánt és Kádár Gyulát, megelőzendő németek általi letartóztatásukat.

A letartóztatott tábornokot és két törzstisztet, valamint Szombathelyi Ferenc és Bajnóczy József vezérezredeseket német követelésre haditörvényszék elé kellett állítania a vezérkar főnökének, mint illetékes parancsnoknak, aki az itt következő büntetőindítvány kiadására adott parancsot:

19 *Király Kornél* (Katymár, 1888. 11. 20 — Vancouver, 1956. 01. 08.) nyugállományú repülő őrnagy. A második világháború évei alatt a 2. vkf. osztály defenzív alosztályának beosztottja. Feladata elsősorban Magyarország területén elfogott angol, amerikai kanadai repülők kihallgatása volt.

20 *Kádár* 649. o.; OL BM Szálasi VIII/9. Kovách; *Pogány András:* Király Kornélról. *Új Látóhatár* 1970/4. 378—379. o.

21 *Kovács Imre:* Duke ezredes jelentkezik. *Új Látóhatár* 1968/6. 482—484. o. A település meghatározásáról lásd: *I. Sz.:* Hol ért földet Duke ezredes? *Új Látóhatár* 1969/1. 96. o.

22 Kovács Imre cikke, valamint Kádár Gyula visszaemlékezése; Pogány András írásában számos ellentmondás található a küldöttség megérkezése utáni eseményekről. Valószínűleg Kádár Gyula visszaemlékezése közelítheti meg leginkább a valóságot. Az ő leírását látszik igazolni Pogány András idézett írása, valamint a többször idézett Kovách levél is.

23 Kovács Imre cikkének március 20-ájával ellentétben ez a helyes időpont. Vö.: *Kádár* 654. o.; OL BM Szálasi VIII/9. Kovách.

24 OL BM Szálasi VIII/9. Kovách.

M. kir. honvéd vezérkar főnökének bírósága I.

H. 1. 42/44.
36. szám

Másolat.
Bizalmas!

vitéz Szombathelyi Ferenc vezérezredes és társai bűnügye.

Büntetőindítvány.

A m. kir. honvéd vezérkar főnöke, mint illetékes parancsnoknak 1944. évi október 2-án H. I. 42/44—36. szám alatt kelt vádparancsa alapján

büntetőindítványt teszek a szabadlábon lévő

I. vitéz Szombathelyi Ferenc, aki Győrött 1887. évi május hó 17-én született, mosoni illetőségű és budapesti lakos, róm. kat. vallású, nős, 1 gyermek atyja, anyja: Knausz Ferencné szül Szombathelyi Anna, a m. kir. honvéd vezérkar főnökség állományába tartozó vezérezredes,

II. vitéz nemes dési Bajnóczy József, aki Szinérváralján 1888. évi február hó 27-én született, budapesti illetőségű és lakos, református vallású, nős, 3 gyermek atyja, anyja: Brémer Mária, a m. kir. honvéd vezérkar főnökség állományába tartozó vezérezredes,

III. Újszászy István, aki Nagykőrösön 1894. évi augusztus hó 3-án született, ugyan a ottani illetőségű és budapesti lakos, református vallású, nőtlen, anyja: Nemes Molnár Terézia, a m. kir. államvédelmi központ állományába tartozó vezérőrnagy,

IV. Kádár Gyula, aki Debrecenben 1898. évi december hó 16-án született, ugyanottani illetőségű és budapesti lakos, református vallású, nős, 1 gyermek atyja, anyja: Filep Róza, a m. kir. honvéd vezérkar főnöke II. osztályának állományába tartozó vk. ezredes és

V. Lovag Kerh (sic!) Károly, aki Hantán 1907. évi szeptember hó 17-én született, ugyanaottani (sic!) illetőségű és budapesti lakos, rom. kat. vallású, nős, 2 gyermek atyja, anyja: Schkublics Karolina, a m. kir. honvéd vezérkar főnöke II. osztályának állományába tartozó vk. őrnagy ellen

a Ktbtk. 134. §-ának 1. bekezdésébe ütköző szolgálati bűntett miatt

mert

Budapesten, 1944. év elején szolgálati kötelességüket szándékosan megszegték azáltal, hogy a Magyarországgal hadiállapotban lévő angolszász hatalmak és Magyarország között kötendő különbéke előkészítése érdekében e hatalmakkal állítólag a magyar kormány egyes tagjai, illetve közegei által kezdeményezett érintkezésbe-lépésben jogtalanul közreműködtek, illetve parancsot adtak a fenti célból e hatalmak Délolaszország-i katonai főparancsnoksága által kiküldött s a Mura vidéken, 1944. évi március hó 16-án repülőgépről ejtőernyővel magyar földre érkezett három amerikai tiszt fogadására, valamint a velük való tárgyalásra s a német katonai hatóságok előtt idejövetelük céljául annak a valótlan körülménynek a felhozatalára, hogy az amerikai tisztek Tító szerb partizán vezérhez akartak repülni és csak tévedésből ugrottak magyar földre, mely kötelességszegésből háború idején a szolgálatra az a hátrány származott, hogy a német véderő Magyarországra bevonulni s itt a honvédséggel szemben kényszerintézkedéseket foganatosítani kényszerült.

A büntetés kiszabását a Ktbtk, 134. §-ának 1. bekezdésében foglalt második büntetési tétel, a Ktbtk. 136. §-a és a Ktbtk. 22. §-ának 1. pontja alapján indítványozom.

Indítványozom továbbá

1. a főtárgyalás elrendelését és a vádlottak előállítását,
2. az alább megnevezendő tanúk:

Ghiczy Jenő m. kir. titkos tanácsos, ny. külügyminisztert,
Dr. Laky Dezső[25] m. kir. titkos tanácsos, volt közellátási minisztert,
Baranyai Lipót[26] m. kir. titkos tanácsos, a m. kir. Nemzeti bank (sic!) ny. elnökét,
Szentmiklóssy Andor[27] m. kir. követet,

25 *Laky Dezső, dr.* (Csurgó, 1887. 02. 01 — Budapest, 1962. 06. 30.) közgazdász, politikus. Az ország közellátásának vezetésére tárca nélküli miniszter 1940. 12. 17—1941. 09. 15.

26 *Baranyai Lipót* (Béllye, 1894. 08. 07 — Frankfurt am Main, 1970. 01. 30.), pénzügyi szakember, az MTA és a Felsőház tagja. A Magyar Nemzeti Bank elnöke (1938—1943).

27 *Szentmiklóssy Andor, dr.* (?, 1893. 10. 06—Dachau, 1945.) diplomata, politikus. 1939—1941: II. o. követségi tanácsos a tokiói magyar követségen; 1941—1942: I. o. követségi tanácsosi címmel és jelleggel felruházott II. o. követségi tanácsos, a külügyminiszter közvetlen rendelkezésére; 1942—1943: a Külügyminisztérium politikai osztályának vezetője; 1943. 07. 24—1944. 03. 22.: rendkívüli követ és meghatalmazott miniszteri címmel felruházott I. o. követségi tanácsos, a külügyminiszter állandó helyettese. (Dr. Bölöny József [Budapest] szíves közlése alapján).

Szegedi Maszák (sic!) Aladár[28] követségi tanácsost,
Dr. Hankovszky Gyula[29] vezérőrnagyot,
Lovass László[30] vk. alezredest,
vitéz Kudar Lajos[31] cső. ezredest és
Király Kornél ny. áll. őrnagyot,
3. az 1/g—h—i, 29,29/a—b—c, 32. és 33. nsz. iratok felolvasását.

Budapest, 1944. évi október hó 2-án.

Dr. Csűrös hb. ezredes sk.

A másolat hiteléül:
Budapest, 1944. évi október hó 2-án.
Olvashatatlan aláírás sk.
irodavezető
P. H.

A per, a tüntető német jelenlét és követelés ellenére is, formaságnak tűnt. A kormányzó ugyanis határozott utasítást adott a vádlottak felmentésére.[32]

Az általunk közölt jegyzőkönyv a per 1944. október 11—12-én megtartott főtárgyaláson készült. A jegyzőkönyv anyaga, sajnos, töredékes. Az első tárgyalási napon készült jegyzőkönyvnek csak az első hat oldala áll a rendelkezésünkre, míg a második napon készült jegyzőkönyvből az első öt oldal hiányzik.[33] E hiányosságok ellenére is úgy véljük, hogy a jegyzőkönyv — amelynek ismereteink szerint ez idáig sem részleges, sem teljes felhasználására nem került sor — számos érdekes és hasznosítható adalékot nyújthat Magyarország német megszállásának és a különbéke-tapogatózások történetéhez. A jegyzőkönyv forrásként történő felhasználásánál természetesen figyelembe kell vennünk, hogy a tárgyaláson jelentős számú német „megfigyelő" vett részt!

A jegyzőkönyvet az általunk ismert eredeti formában — a legfontosabbnak vélt jegyzetekkel ellátva — tesszük közzé. Az eredeti szövegen nem változtattunk, mindössze néhány gépelési hibát — szóismétlés, betűhiba — javítottunk. A jegyzőkönyv szövegében kurzívval szedett szavak, mondatok az eredeti dokumentumban aláhúzással jelölt kiemelések. A jegyzőkönyv őrzési helye: Belügyminisztérium Szálasi per népbírósági iratai. VIII. rész 9. cím. Magyar Országos Levéltár (Budapest), Filmtár 7886. számú doboz.[34]

28 *Szegedy—Maszák Aladár* (Bp., 1903. 11. 19 — ?), diplomata. A külügyminisztérium politikai osztályának vezetője (1943—1944. 04.).

29 *Hankovszky Gyula. dr.* vőrgy. (Budapest, 1898. 06. 12 — Kecskemét, 1982. 06. 10.) az amerikai ejtőernyősök érkezésekor a vezérkar főnöke, hdm. csoportfőnöke (1943. 09. 15—1944. 08.). A tárgyalás időpontjában a 13. gy. ho. parancsnoka (1944. 08—1944. 10. 16.). Részletesebb életrajzi és katonai adatait l.:*Szakály* I. 376. o.

30 *Lovass László*, vk. alezredes (?, 1904. 10. 27—). Az adott időben 2. vkf. osztály vezetőjének hejettese.

31 *Kudar Lajos* (Vinga, 1895. 11. 19—Budapest, 1945. 02. 11.) hivatásos csendőrtiszt, ezredes. 1942—1944-ben az Államvédelmi Központ vezetőjének helyettese. Újszászy István letartóztatása után gyakorlatilag az ÁVK vezetője. A nyilas hatalomátvétel után kapcsolatot talált az ellenállási mozgalommal és aktívan segítette azt. A nyilasok 1944. 12. 05-én letartóztatták. 1945. 02. 11-én Budán, a Belügyminisztérium udvarán a németek kivégezték.

32 *Kádár* 733. o.

33 Miután az általunk használt jegyzőkönyv mikrofilmen található, nem tartjuk kizártnak, hogy az eredeti filmezésekor történt hiba és maradt le a hiányzó rész.

34 Nem tudjuk, miként kerülhetett ez az irat a Szálasi-per népbírósági adatai közé!

A szövegben előforduló rövidítések jegyzéke: def. — defenzív; ezds. — ezredes; fhdgy. — főhadnagy; hb. — hadbíró; hdm. — hadműveleti; hdt. — hadtest; karp. — karpaszományos; Kbtk. — Katonai büntetőtörvénykönyv; kir. — királyi; m. — magyar; ny., ny. áll. — nyugállományú; őrgy. — őrnagy; pld. — például; pság. — parancsnokság; r., re. — rendű; sz. — számú; szkvő. — szakaszvezető; t. i. — tudni illik; v. — vitéz; vez. — vezérkari; vezds. — vezérezredes; vk. — vezérkari; vkf. — vezérkar főnöke, vezérkari főnökség; vőrgy. — vezérőrnagy.

„M. kir. honvéd vezérkar főnökének bírósága I." —, mint ítélőbíróság
H. I. 42/44.

Jegyzőkönyv

Készült a m. kir. honvéd vezérkar főnökének bírósága I., mint ítélőbíróságnál Budapesten az 1944. évi október hó 11—12. napján tartott főtárgyalásról. Jelen vannak: v. Nemes Bulcsi *Janky Kocsárd*[1] ny. vezds. elnök, dr. *Kovács Béla*[2] hb. ezds. tárgyalásvez. tárgyalásvezető v. Kárpáthy Kamilló[3] ny. vezds. v. *Jány Gusztáv*[4] ny. áll. vezds., a haditörvényszék tagjai, dr. *Osűrös Elemér*[5] hb. ezds. vádló, Várkonyi György[6] karp. szkvő. jegyzőkönyvvezető.

v. *Szombathelyi Ferenc* vezds. v. *Nemes dési Bajnóczy József* vezds., *Újszászy István* vőrgy., Nemes Nyárádgálfalvy *Kádár Gyula* vkezds., lovag *Kern Károly* vkőrgy. vádlottak szabadlábon.

...

I. r. vádlott:[7] A vád egy súlyos történelmi kihatású vád, amely mint ilyen és ilyen vonatkozásában a történelmi hűség szempontjából nem felel meg és itt mindjárt kitérek a vád legklaszszikusabb és legmarkánsabb pontjára, arra, hogy az én működésem, illetve alantasaim működése provokálta volna azt, hogy a németek itt kényszerintézkedéseket tegyenek a honvédséggel szemben és hogy a németek Magyarországot megszállják. Ez történelmileg időrendben és ténybelileg egyáltalán nem állja meg a helyét, mert nekünk arról, hogy Németország Magyarországot meg akarja szállni, már 1943. novemberében híreink voltak és hírek érkeztek be hozzánk[8] T. i. nemcsak a magyar tisztek, hanem *a német tisztek is fecsegnek*, illetve a német tiszteknek is van egy része, aki fecsegésre hajlamos utazás közben és nem tudom hol beszélgetnek. Először csak ilyen fecsegés révén jutott ez az ember és az illetékesek tudomására. Később azonban ezek a hírek mindinkább sűrűsödtek, mindinkább konkrét jelleget vettek fel. Én a magam részéről tisztán katonai szempontból Magyarország katonai bekapcsolását, amikor a német véderő nem tudta az orosz rohamokat feltartóztatni, sem a Volgán, sem a Donon, sem a Dnyeperen, sem a Bugon, hanem visszajöttünk a Kárpátok előterébe, akkor szükségesnek tartottam. Minden politikai vonatkozástól eltekintve katonai szükségességnek tartottam azt, hogy Németország Magyarországot katonailag kézbe veszi, mint hdm. területét, ami másképp nem képzelhető el, akkor, amikor hadseregei elől állnak a magyar határ mentén és mögöttük van Magyarország mint hátország. Ha tehát én gyanút fogtam volna, ebből a szempontból lehetett volna. ...amire azonban nem is gondoltam, mert nem hittem volna sohasem, hogy Németország Magyarországot megszállja. Ezt kizártnak tartottam, mert hiszen *Magyarország az egyedüli* az európai nemzetek sorában, amely Németországot nemcsak becsülte, nemcsak tisztelte nagyszerű katonai hősiessége folytán, hanem direkt *szerette, csodálta és bámulta, amit én folyton hangoztattam*, és mondtam is, hogy amit a német katona csinál, az csodálatra méltó. Tehát én nem hittem volna politikai vonatkozásban, hogy Németország egy kis nemzettel, baráti nemzettel szemben, amelyet én rendesen kleiner Brudernek[9] neveztem, valami ilyen erőszakos lépésre ragadtassa magát, mert ezt abszolut unpolitisch-nak[10] tartottam, lehetetlennek tartottam, hogy a világ konszernben azt mondják: Nini *Németország az utolsó* barátját, aki volt neki a testvérét a jóbarátját is *ilyen módon kezeli* és ilyen módon bánik vele, hogy katonailag megszállja. De azt, hogy a hadihelyzet folytán katonailag bennünket jobban be kell állítani, jobban be kell szervezni, mint azt a Kállay

1 *Janky Kocsárd*, vitéz bulcsi (Déva, 1868. 02. 11 — Debrecen, 1953.) nyugállományú vezérezredes. A honvédelmi minisztérium VI. csoportjának főnöke (1922. 10 — 1922. 12. 07.), a honvédelmi minisztérium katonai főcsoportjának főnöke (1922. 12. 07 — 1925. 11. 18.), a honvédség főparancsnoka és a honvédelmi minisztérium katonai főcsoportjának főnöke (1925. 11. 18—1930. 05. 26.). (Részletesebb életrajzi és katonai adatait lásd: *Szakály I.* 383. o.)

2 *Kovács Béla, dr.* hadbíró ezredes (Adorja, 1888. 09. 08. — ?). A Legfelsőbb Honvédtörvényszék tanácsosa, tárgyalásvezető.

3 *Kárpáthy Kamilló*, vitéz (Bp., 1876. 03. 25 — Szolnok, 1952. 09. 08.) nyugállományú vezérezredes. A honvédség főparancsnoka (1930. 05. 26 — 1935. 01. 16.). (Részletesebb életrajzi és katonai adatait l.: *Szakály* I. 385. o.)

4 *Jány Gusztáv*, vitéz (Rajka, 1883. 10. 21 — Bp., 1947. 11. 26.) nyugállományú vezérezredes. Az I. hadtest parancsnoka (1939. 02. 01—1940. 03. 01.), a 2. magyar hadsereg parancsnoka (1940. 03. 01—1943. 08. 01.). A Népbíróság 1947-ben mint háborús bűnöst halálra ítélte, az ítéletet végrehajtották. (Részletesebb életrajzi és katonai adatait l.: *Szakály* I. 383. o.)

5 *Osűrös Elemér, dr.* (Ungvár, 1888. 05. 05 — ?) hadbíró ezredes. 1944. szeptember 1-től a Vkf. I. bírósághoz vezényelve, mint beosztott.

6 Nincs közelebbi adatunk róla.

7 A per elsőrendű vádlottja Szombathelyi Ferenc volt.

8 A magyar katonai vezetés több forrásból is értesüléseket szerzett a német katonai előkészületekről. Az előkészületekről l.: *Kun József:* Magyarország német katonai megszállásának előkészítése és lefolyása. 1943. szeptember — 1944. március. In: *Hadtörténelmi Közlemények* 1963/1. 37—85. o. Részletesen tárgyalja a megszállás előkészületeit és a megszállás történetét: *Ránki György:* 1944. március 19. (Bp., 1978.) című munkájában.

9 „kis testvér".

10 „politikátlan".

kormány akarta és vállalta, vagy vállalni képes volt, ezzel kétségtelenül számoltam, hiszen ez egy belső törvényszerűség volt. Ezért is mentem ki a főhadiszállásra a tavalyi év végén és az idén az év elején[11] *nagyon sokszor kint voltam* szeptemberben, novemberben, januárban,[12] mert mindig a német hadvezetőségtől akartam megtudni azt, hogy tulajdonképpen mi is lesz Magyarországgal, hol lépjen be Magyarország a háborúba, a magyar hadsereg milyen feladatot kapjon.

...

Amikor hazajöttem mindinkább sűrűsödtek a hírek arra vonatkozólag, hogy a németek meg akarják szállni Magyarországot. Ezek egészen konkrét formákat kezdtek felvenni olyan formában is, hogy a határainkon német csapatok jelentek meg, sűrű alakulatok. Tisztek utazgattak Magyarországba, itt vásároltak, vettek. Ezek a tisztek mindnyájan azt mondták: Vigyázzatok, meg lesztek szállva, mert árulók voltak, a Kállay kormány el akart árulni benneteket. Egyszer csak, amikor már meglehetősen előrehaladott volt az a dolog, egy német főhadnagy jött át Sopronba, Ágfalván túlról és telefon összeköttetést akart kiépíteni Sopronba. A soproni állomásparancsnokságon természetesen csodálkoztak, hogy mit akar ez a német fhdgy. Az azt mondta, hogy telefonvezetéket kell kiépítenie. Kérdezték miért, mire azt felelte, hogy meg fognak szállni benneteket. A magyar parság nem engedte meg a telefon összeköttetés kiépítését, és erre a főhadnagy azt mondta: Ugyan ne vicceljenek, ne okoskodjanak, legjobb ha megengedik, ugyanis ki kell építeni a vezetéket. A III. hdt. pság. a szombathelyi tájékozva volt. Egymás után jelentette, hogy a bécsújhelyi medencében szállítmányokat raknak ki, mindenki azt mondja: Es geht nach Ungarn,[13] stb. Egymás után jönnek a hírek, úgy hogy a végén dacára annak, hogy én nem akartam elhinni, hogy Magyarország ellen valami készül, vagy valami lehetséges, mégis csak komolyan kellett vennem a dolgot. Amikor ezek a jelek mindig sűrűsödtek, a Fertő-tó körüli vídéket ellepték a német csapatok, *még mindig nem tulajdonítottam olyan nagy jelentőséget* a dolognak, mint amilyen tényleg volt. *Resteltem, hogy én legyek az, aki megkérdezi a német katonai attasét*, hogy: Sagen Sie General, ist das möglich?[14] Resteltem magam, s azt mondtam helyettesemnek, hogy beszélj vele, Bajnóczy; ez lehetetlen, ez nem lehetséges, én nem hiszem el ezeket a badarságokat, ezeket a buta beszédeket.

Tárgyalásvezető: Kérem szépen méltoztassék...

I. r. vádlott: De ez oda szól! (A német kiküldöttek felé.) Bajnóczy beszélt vele és az erre azt mondta: Ich kann keine Antwort geben.[15] Nem tudja, de ő majd érdeklődni fog és választ ad másnapra. Másnap jön a válasz, hogy a német vezérkar rettenetesen csodálkozik azon, hogy a magyar vezérkar ízgul, ha a szövetséges csapatok megjelennek határain és ott *gyakorolnak*. Nekem ez tökéletesen elég volt és mindnyájan, akik itt a vádlottak padján ülünk és ebben a dologban dolgoztunk, lehetetlennek és kizártnak tartottuk azt, hogy Németország Magyarországot megszállja. Én különösen, mert meg voltam győződve arról, hogy Németország politikailag a céljait sokkal ügyesebben és jobban más úton is el tudná érni, nem kell ahhoz Magyarországot megszállni.

...

Meg voltam döbbenve, mert ahogy nem tartottam lehetségesnek, hogy a németek megszálljanak bennünket, olyan módon kizártnak tartottam azt, hogy a magyar kormány árulásra képes legyen, először azért, mert magyar kormány, másodsorban, mert magyarok vagyunk, nem árulunk és nem árulkodunk, harmadszor pedig a kormányfőtől magától tudtam és mindig biztosított arról, hogy semmiféle olyan lépést, amely erkölcstelen, becstelen és tisztességtelen, a magyar kormány soha nem fog tenni.

...

Ein jeder hat Deutschland verlassen, Ungarn war dort bis zum letzten Atemzug.[16]

11 Szombathelyi 1943. november 21-i és 1944. január 24-i németországi útjaira utalt.

12 A vezérkar főnöke 1943-ban háromszor (1943. február 1., 1943. szeptember 18. és 1943. november 21.) járt Hitler főhadiszállásán. 1944-ben január 24-én volt Németországban.

13 „Magyarországra megy".

14 „Mondja tábornok úr, lehetséges ez? (Az adott időpontban a budapesti német katonai attasé Greiffenberg, Hans von [Tschebiatkow, 1893. 10. 12 — Königstein, 1951.] altábornagy volt. 1944. április 1-től a német Wehrmacht meghatalmazott tábornoka Magyarországon. Ugyanezzel a nappal gyalogsági tábornok.)

15 Bajnóczy vezérezredes 1944. március 13-án kérette magához a távollévő német katonai attasét helyettesítő Cuno Herbert von Fütterer tábornok légügyi attasét. Ő mondta: „Nem tudok választ adni." Az eseményről Jagow budapesti német követ 1944. március 14-én küldött jelentést a német külügyminisztériumba. Jagow jelentését közli: A Wilhelmstrasse és Magyarország. Német diplomáciai iratok Magyarországról. (Összeállították és sajtó alá rendezték, a bevezető tanulmányt írták: *Ránki György, Pamlényi Ervin, Tilkovszky Loránt, Juhász Gyula.*) Bp., 1968. 582. számú irat, 780. o.

16 „Mindenki elhagyta Németországot, Magyarország ott volt (vele) az utolsó lélegzetvételig."

Ha én akkor tudtam volna, hogy engem valaha a Gestapo fog felelősségre vonni, egy idegen hatalom rendőrsége, akivel baráti viszonyban voltunk, ha tudtam volna, hogy alantasaim valamikor egy idegen bíróság, vagy rendőri büntetőszervezet által lesznek kihallgatva és tetteikért felelősségre vonva, akkor lettem volna olyan okos és ügyes vezérkari főnök, hogy nemcsak a német vezérkarhoz mentem volna el dolgaimmal tisztán és őszintén, amit mindig megtettem, hanem elmentem volna a Gestapohoz Németországba és azt mondtam volna, hogy kérem Gestapo, én ezt és ezt akarom, félek, hogy valamikor majd felelősségre fognak vonni, tehát *felvilágosítom nemcsak a német vezérkart, hanem magukat is.* Alantasaimat lefogták,[17] kihallgatták, tiltakoztam a német vezérkarnál, amellyel őszintén és lojálisan együtt dolgoztam. Mindig azt kérdeztem alantasaimtól, hogy Te, a németek tudják ezt, a németek tájékozódva vannak? Tudtam, hogy őszintén együtt dolgoznak a németekkel. Ha tudtam volna, hogy *idejutunk a Gestapó elé,* akkor azt mondtam volna, hogy beszéljünk a Gestapoval, tájékoztassuk a Gestapot, ahogy tájékoztattuk Keitelt,[18] vagy Zeitzlert,[19] mint a német vezérkar főnökét. Nekem semmibe se került volna elutazni Himmler[20] Ő Nagyméltóságához és őt is tájékoztatni, hogy mi mit akarunk, de fogalmunk sem volt, hogy valaha is ilyen helyzetbe kerülünk, hogy politikailag leszünk felelősségre vonva. Amikor a német verérkarhoz fordultam védelemért, az azt mondta: „Der deutsche Generalstab befasst sich mit politischen Sachen nicht."[21]

Itt megszakad az az anyag és ismételten 6. oldalszámmal új témakör kezdődik!

„Természetesen közreműködés a tekintetben, hogy egy amerikai ezredes jöjjön, sem részemről, sem alantasaim részéről nem történt, annál kevésbé lehetett ilyen közreműködés, mert hiszen *én biztattam az ingadozókat.*

...

Nem lehetett csodálkozni azon, hogy amikor a német hadsereg Abwehrerfolgot[22] ért el a Volgán, egy Abwehrerfolg volt a Donnál, Abwehrerfolg volt a Dnyepernél, egy Abwehrerfolg a Bugnál, egy Abwehrerfolg volt a Stivánál, ha a magyar közvéleménynek nem tudtam megmagyarázni, hogy ez nem katasztrófa, ha ingatag, izgatott, vagy ijedező politikusoknak nem tudtam megmondani, hogy ez a visszavonulás koncentrálódás, erőkifejtés, erőgyűjtés, mert hiszen ez a szétszóródás volt a német hadsereg legnagyobb gyengesége. Én tehát láttam, hogy ennek nincs semmi jelentősége, azonban egy civil embernek nem tudtam megmagyarázni, hogy az győzelem volt, hogy a Volgát a németek elhagyták. Ezt én nem tudtam megmondani.

...

Nem győztem hangoztatni nehogy azt gondolják, hogy ez azt jelenti, hogy Németország le van verve, sőt ellenkezőleg, Németország most halad a koncentráció felé, a végzetes szétszóródás most összpontosításba megy át és végre jön az Operatio der inneren Linie, so wie im Buch steht.[23]

...

Kádárnál van beosztva Hoffmann[24] *német ezredes,* tehát nem lehet ezt titokban tartani Hoffmann ezredes előtt, harmadszor rábíztam a németeket a maguk éleselméjűségére, hogy majd a kihallgatásnál megtudják, ha a magyarok útján meg nem tudták volna pletyka révén. Rábíztam a német *kihallgató közegek szellemességére, hogy majd úgyis kiveszik ezekből,* hogy Titohoz akartak-e menni, vagy nem, vagy a kormány rendelte-e őket ide. Ez is nagyon érdekes dolog, ez a román átállás. Amikor a németek március 19-én bejöttek, tögtön parancsot kaptam, hogy Bartha[25] bukaresti magyar katonai attasét fel kell váltani. Azt mondták azért mert Bartha munkája a szövetségi együttműködést veszélyeztette. Tudniillik ez a Bartha olyan ügyesen

17 A Gestapo 1944. április 17-én tartóztatta le Újszászy vezérőrnagyot, Kádár Gyula vezérkari ezredest és Kern Károly vezérkari őrnagyot.
18 *Keitel, Wilhelm* (Helmscherode, 1882. 09. 22 — Nürnberg, 1946. 10. 16.) vezértábornagy. Az OKW törzsének főnöke (1939. 09. 01 — 1945. 05. 08.). A Nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék mint háborús bűnöst halálra ítélte, kivégezték.
19 *Zeitzler, Kurt* (Cossma/Luckau, 1895. 06. 09 — ?, 1963. 09. 25.) vezérezredes. Az OKH vezérkari főnöke (1942. 09. 24 — 1944. 07. 01.).
20 *Himmler, Heinrich* (1900—1945. 05. 23.). Az SS birodami vezetője. A felelősségrevonás elől öngyilkosságba menekült.
21 „A német vezérkar nem foglalkozik politikai dolgokkal."
22 „védelmi siker".
23 „A belső hadműveleti vonal, amint az a könyvben áll".
24 Nincs közelebbi adatunk róla.
25 *Bartha Endre* (Kaba, 1901. 06. 10 [1901. 10. 31?] — Szovjetunió?), vezérkari ezredes. Bukaresti magyar katonai attasé (1942. 04. 15—1944. 08. 23. [?]).

derítette fel a románok különbékére való törekvését, hogy február végével már Tilea[26] genfi tárgyalásairól jegyzőkönyvek voltak nálunk, mint minden hírt, Bartha ezt is átadta a bukaresti német katonai attasénak. A németek látták, hogy Bartha milyen nagyszerűen dolgozik, mennyire kivesézi a románokat.

...

Valahányszor kimentem a főhadiszállásra, a Führer mindig fogadott engemet, bár a legritkább esetben jelentkeztem hozzá kihallgatásra. Körülbelül azt láttam, hogy részéről a legnagyobb bizalmat élvezem. Éppen ezért akkor is bátorkodtam bemenni hozzá és kértem, hogy tulajdonképpen miről van szó. Erre nyiltan megmondta, hogy elhatározta magát, hogy csapatai Magyarországot megszállják.[27]

...

A Führer eleinte azt mondta, hogy nem változtathat semmit, azonban megint beszéltem vele, mire azt mondta: „Warten Sie, ich werde den Keitel rufen."[28] Behívta Keitel vezértábornagy urat és megkérdezte tőle, vajon lehetséges-e, hogy a német csapatokat visszavonják. Keitel vezértábornagy úr azt felelte, hogy nem.

...

Hitler akkor azt mondotta: „Sehen Sie, es geht nicht mehr,[29] de azt mondhatom magának, hogy itt csak egy *átmeneti megszállásról* van szó, három-négy hétről van szó, amíg garanciákat nem veszek a kezembe és akkor Magyarország felszabadul.

...

Amikor elbúcsúztunk, hosszan kezet fogott velem és a szemembe nézett: „Sorgen Sie dafür, dass kein Unglück passiert."[30] Erre láttam, hogy parancsot kell adni a magyar csapatoknak, hogy ne álljanak ellen.[31]

...

Igenis én azt csináltam meg, hogy Magyarország, ha meg is lesz szállva, de nem lett megszállva olyan körülmények között, olyan módon és olyan viszonyok között, mint ahogy megtörtént volna, ha ezt az utolsó lépést nem tettem volna meg a Führernél magánál, aki láthatólag ettől a közbelépéstől egészen meg volt hatva. Amikor hazajöttem, Veesenmayer[32] követ másnap magához kért és megkérdezett engem, hogy *akarok-e a magyar vezérkar főnöke lenni.* Akarok — feleltem.

...

Különben, hogy Magyarországot miért fogják megszállni, azt nekem Keitel vezértábornagy úr megmondta. Azt mondta, egy évvel ezelőtt itt volt a Kormányzó Úr,[33] akkor szó volt bizonyos politikai dologról, s miután ebbe a politikai helyzetbe változás nem történt, ebből kifolyólag, ők szükségesnek tartják, hogy Magyarországon garanciákat teremtsenek maguknak. Keitel sem mondta, hogy megszállják az országot, hanem azt, hogy bizonyos garanciákat teremtenek maguknak katonai vonatkozásban.

26 *Tilea, Viorel Virgil* (Nagyszeben, 1896. 04. 06 — ?, 1972. 09. 02.). Román diplomata, politikus. Az emigrációban a Szabad Románia Mozgalom egyik vezetője.

27 Az 1944. március 18-i klessheimi találkozóról készített feljegyzés részletesen tárgyalja az eseményeket. A feljegyzést közli: Magyarország és a második világháború. (Szerk.: *Zsigmond László*) Bp., 1966. 417—425. o., illetve Horthy Miklós titkos iratai (az iratokat sajtó alá rendezte, magyarázó szövegekkel és jegyzetekkel ellátta: *Szinai Miklós* és *Szűcs László*). Ugyancsak beszámol a Klessheimben történtekről Horthy Miklós is. (*Horthy Miklós:* Emlékirataim. Toronto, 1974. 252—258. o.)

28 „Várjon, hívom Keitelt".

29 „Látja, már nem megy".

30 „Legyen gondja rá, hogy ne történjék szerencsétlenség."

31 Szombathelyi parancsa, amelyet a kormányzó különvonatáról Horthy tudtával és beleegyezésével adott ki, 1944. március 18-án érkezett meg a vezérkari főnökségre.

32 *Veesenmayer, Edmund dr.* (1904 —). A Német Birodalom teljhatalmú magyarországi megbízottja (1944. 03. 19 — 1945.).

33 Keitel Horthy Miklós 1943. április 16—17-i klessheimi látogatására célzott. A látogatásról lásd: *Juhász* 307—310. o., *Horthy* 243—244. o.

Így aztán engem négy hét múlva eltávolítottak[34] és szegény alantasaimat elfogták, Újszászyt meg Kádárt letartóztatták.[35] Egy-két napig még a vezérkar főnöke voltam, akkor engem is felváltottak. Én ís vártam, hogy letartóztatnak, hogy a többiek sorsára jutok, mert hiszen tudtommal ők nem követtek el semmit, de ha őket letartóztatták, valószínűleg rám is sor fog kerülni. Azután hallottam, hogy a Führer maga mondta, hogy engem és a külügyminisztert[36] nem szabad letartóztatni.

...

Tárgyalásvezető: Március 12-én Kádár vez. ezds. jelentette, hogy a külügyminisztérium felkérte őt, hogy azt az amerikai ezds.-t, aki a közeli napokban a Mura-közben ejtőernyővel magyar földre érkezik fogadja és adja át a külügyminisztériumnak. Ez volt Nagyméltóságodnak első hallomása. Most arról, hogy milyen célból érkezik ez az amerikai ezds. Volt erről Nagyméltóságodnak tudomása?

I. r. vádlott: Nem!

Tárgyalásvezető: Kádár jelentett-e valamit erre vonatkozólag, vagy nem?

I. r. vádlott: Nem!

Tárgyalásvezető: Ő maga sem tudta?

I. r. vádlott: Mivel nem mondta, hogy a külügyminiszter rendelte ide, nem tudta.

...

I. r. vádlott: Én azt a parancsot adtam, hogy őket el kell fogni, aztán be kell kísérni a Def. osztályba,[37] ki kell hallgatni őket és kihallgatás után pedig át kell adni a német hatóságoknak.

Tárgyalásvezető: A fennálló megállapodások értelmében.[38]

I. r. vádlott: Még azt mondtam, hogy semmiféle kivételt nem vagyok hajlandó tenni ezzel az amerikai ezds.-sel. Én nem tudok semmiről, semmit, elég badarság ami történik, semmiféle kivételt nem vagyok hajlandó tenni.

...

Nem tudtam ezzel a dologgal foglalkozni mert teljesen eltörpült, butaságnak, szamárságnak és jelentéktelennek tartottam az egészet, ahhoz képest, hogy az egész magyar haderő kivonul és tökéletesen megfelel a szövetségi hűségnek, száz- és százezer magyar ember el fog esni hősi halottak lesznek.

...

Mindig mondtam, hogy a magyar és a német katona lesz az utolsó, aki harcolni fog, mindenki el fogja hagyni a németeket, csak mi nem. A tragikus helyzet az, amikor ezt előre láttam, éveken át mondtam és ebben a szellemben dolgoztam, akkor kiütötték a kezemből a munkát és itt állok óriási dolgokkal terhelve, még sokkal nagyobb gondokkal, mintha működnék, tehetetlenül vergődve és nézem azt, amire készültem és amiről tudtam, hogy jönni fog és a legnagyobb tragédia, hogy emiatt azután itt állok mint vádlott először életemben 37 évi becsületes munka után és harminc évi bajtársias összeműködés után a német hadsereggel, amiről tanúskodnak kitüntetéseim, amelyeket az első világháborúban és most kaptam.[39]

A vkf. bíróság különleges bíróság volt abból a célból, hogy minden olyan bűnt, amely a háború továbbvitele szempontjából sarkalatos és lényeges, azt keményen megtorolja, mint amilyen pl. az élelmiszer uzsora, a cipőhamisítás és más, pl. vászon hamisítások. Kellett, hogy ezek az

34 Szombathelyi Ferencet Horthy 1944. április 19-én mentette fel a Honvéd Vezérkar főnöke szolgálati állása alól. Utóda Vörös János altábornagy (később vezérezredes) lett. (Vörös János részletesebb életrajzi és katonai adatait lásd: *Szakály* II. 956. o.)

35 V.ö. a 22. számú jegyzettel.

36 Ghyczy Jenőt.

37 Helyesen 2. vkf. osztály, defenzív alosztály.

38 A magyar és német vezérkar között fennálló megállapodás értelmében a repülőgépről Magyarországra került személyeket, magyar felügyelet mellett, át kellett adni a németeknek, akik kihallgatás után azokat a magyar katonai hatóságoknak átadták. V. ö.: *Kádár* 647. o.

39 Szombathelyi Ferenc német kitüntetései a következők voltak: I. világháború: II. o. német Vaskereszt; II. világháború: II. o. német Vaskereszthez a pánt, I. o. német Vaskereszt.

ál zető szervek ebből a szempontból egyetértsenek és egymással kapcsolatban legyenek Ez volt Újszászy szerepe, amelyet Újszászy, majdnem azt mondhatnám, hogy mesteri ügyesség-gel végzett el.[40]

...

II. r. vádlott:[41] Mint a külügyminiszter állandó helyettese, Szentmiklóssy szerepelt az alatt az idő alatt, amíg ők kint voltak a Führer főhadiszállásán.

Tárgyalásvezető: 19-e után Kállay Miklós lemondott, tehát akkor Ghyczy külügyminiszter-sége is megszűnt.[42] Most utána ki vitte az ügyeket, mint külügyminiszter a kormányban és meddig van erről Nagyméltóságodnak tudomása.

II. r. vádlott: Ezt nem tudom.

Tárgyalásvezető: *Szentmiklóssy* volt-e?

I. r. vádlott: Szentmiklóssy vitte tovább az ügyeket mindaddig, *míg a németek le nem tartóztatták,*[43] addig ő is tárgyalt a németekkel.

I. r. vádlott: Bajnóczy funkcióját illetően meg kell állapítanom, hogy országos jelentőségű volt. Bajnóczy kegyelmes úr volt a *döntő tényező abból a szempontból, hogy lövessen-e a német csapatokra, vagy ne lövessen,* legyen-e harc, vagy ne legyen. Óriási felelősség pihent rajta, mert hiszen itt is ott is átjöttek a németek, két-három helyen *megkezdték a tüzelést,*[44] *azt be kellett szüntetni,* a másik helyről *kérdezték, hogy mit csináljanak, lőjenek-e.* Országos jelentőségű dolog volt. Míg az én táviratom be nem érkezett, azt hiszem 19-én (helyesen 18-án – Sz. S.) 23 vagy 24 órakor, *ő viselte egyedül a felelősséget a német és a magyar bajtársi viszonyt illetőleg, hogy az lehetőleg el ne romoljon.* Megint hangoztatom azonban, hogy katonai vonalon, mert a politikai vonalhoz semmi közünk nem volt. *Ő vigyázott arra, hogy az ősi bajtársiasságon csorba ne essék és azután megkapta az én jelentésemet, hogy nem szabad a csapatokra lőni,* ellenben a német csapatokat bajtársiasan kell fogadni, mert Magyarországra nem mint ellenség jöttek és ugyancsak a német katonai attasétól, Greiffenbergtől[45] aki ott volt a Führerhaupquartierban,[46] kaptak parancsot a németek részéről, hogy a németeknek nem szabad ellenségként Magyarországba bejönni. Ezek lázas és izgalmas események voltak, amikor — ismétlem — az amerikai ezds. szerepe eltörpül.

...

Tárgyalásvezető: Hát milyen célja volt akkor annak, hogy teljes nyíltsággal nem tárták fel az egész ügyet a németek előtt, ha semmiféle kapcsolat, semmiféle előkészítés nem volt és maguknak az uraknak sem volt tudomásuk arról, hogy mit akarnak. Akkor valahogy nem magyarázható, hogy miért kellett fedő dologgal élni.

IV. r. vádlott:[47] Nekünk nem volt tudomásunk róla, hogy a külügyminisztériumi uraknak, milyen tudomásuk volt, arról nem tudok. Ők valószínűleg tudták, csak nem akarták velünk közölni a dolgot. Egészen szűk térre korlátozódott az ő kívánságuk az első alkalommal, hogy le ne lőjék és meg ne verjék ezeket az embereket és hozzuk fel Pestre, csukjuk be, majd a többit elintézik.

Tárgyalásvezető: A második kívánság volt, hogy Újszászy vezérőrnagy úr...

IV. r. vádlott: hallgassa ki őket.

Tárgyalásvezető: Ez a kívánság kitől eredt? Nem az ezredes úrtól mint aki nem tud nyelveket?[48]

IV. r. vádlott: Nem, ez Szentmiklóssytól.

...

40 Ez a rész érthetetlennek tűnik. Lehetséges, hogy a tárgyalásvezetőnek volt egy fel nem jegyzett kérdése és Szombathelyi arra válaszolt?
41 A másodrendű vádlott Bajnóczy József vezérezredes, Szombathelyi egykori helyettese volt.
42 Ghyczyt 1944. március 22-én mentették fel.
43 Szentmiklóssyt 1944. április 16-án tartóztatták le a németek.
44 Tudomásunk szerint az ország német megszállásakor fegyveres összetűzésre az újvidéki híd őrsége és a németek között került sor.
45 L. a 19. számú jegyzetet. Greiffenberg 1943. október 10-től volt budapesti német katonai attasé.
46 „Vezéri Főhadiszállás".
47 A per negyedrendű vádlottja Kádár Gyula vezérkari ezredes volt.
48 Kádár Gyula — katonai anyakönyvi lapjának tanúsága szerint — gyengén beszélt németül.

Tárgyalásvezető: Ezeknek a hadifoglyoknak őrzése megfelelt az egyéb hadifoglyokénak, vagy pedig velük megkülönböztetett bánásmód volt mint kvázi kormánykiküldötteket és az itteni kormány vendégeit kezelték, keresték, üdvözölték és azután szóval nem mint hadifoglyokat, szóval mint egyéb ejtőernyősöket kezelték, hanem különleges elbánással?

IV. r. vádlott: Parancsom az volt, hogy ezeket a fogolyhelyiségben elkülönítve be kell zárni.

...

I.r. vádlott: Az ezds. úr emlékezetét szeretném felfrissíteni. 11-én mi nem tudtuk kétséget kizáróan, hogy a német megszáll bennünket, mert nem hittük.

IV. r. vádlott: Nem, hinni nem hittük.

I. r. vádlott: Szó volt róla és mondtuk, lehetetlen, hogy bennünket megszálljanak a németek.

IV. r. vádlott: *Csatay*[49] őnagyméltóságának, amikor jelentést tettem erről a csapatgyülekezésről, akkor emlékszem rá, hogy a szemem közé nevetett és azt mondta: Ne légy olyan naiv, mit látsz ilyen dolgokat, ez ki van zárva.

I. r. vádlott: Mi, magyar katonák lehetetlennek tartottuk, hogy a német katona ilyesmit csináljon.

...

Tárgyalásvezető: Azokkal a vádlottakkal, akik nem voltak bent az előző vádlottak kihallgatásán, közlöm, hogy I. r. vádlott összefüggően előadta a haditörvényszéknek a történtek politikai, illetve katonai előzményeit, hogy milyen tárgyalások folytak részben a németekkel, részben mi volt itt a hadihelyzet, mire készültek és hogy mik voltak azok az elfoglaltságok, amelyek őt akadályozták abban, hogy behatóbban foglalkozzon ezeknek az ejtőernyősöknek az ügyével. Kimerítően és részletesen előadta a vezérezredes úr azt, hogy egy pillanatig sem forgott fenn semmi gyanú és nem is foroghatott fenn részéről, hogy itt magyar részről valami kilépés, a németekkel szemben valami átállási szándék, az ellenséggel való tárgyalási kezdeményezés vagy lehetőség forogna fenn, mert minden alkalommal biztosította arról a szövetséges német vezetést, magát a német birodalom Führerét is, hogy míg ő itt a helyén van, addig a legteljesebb szövetségi hűségben álljuk a harcot a németek oldalán, sőt a Kormányzó Úr Ő Főméltósága is a leghatározottabban kifejezett nyilatkozata és akarata, hogy becsülettel és hűséggel minden körülmények között kitart a magyar nemzet és állam az adott szó mellett.

...

Tárgyalásvezető: Van-e az urak közül valakinek a másik vádlott társa vallomására vonatkozólag valami megjegyzése? (Nincs) Ha nincs, akkor következni fog a bizonyító eljárás. A tanúkat fogjuk kihallgatni még pedig először azt a két tanút, akiket a németek előállítottak, hogy ne várakozzanak. Először *Szentmiklóssy* doktor urat fogom kérni. Szentmiklóssy úr személyadatait fogom felvenni. Ezek a 20. naplószám alatt fekszenek le a tanúkihallgatási jegyzőkönyvben. Ahol esetleg eltérne ott méltóságod szóljon közbe, hogy kijavíthassuk. (Életkora 31 éves. Közben megnősült.) Ebből az ügyből kifolyólag előzetes letartóztatásban van a német politikai rendőrségnél a Gestaponál. Figyelmeztetem a követ urat vallomásának kötelezettségére és arra, hogy igaz vallomást köteles tenni, amennyiben a Kbtk. 190. § módot ad arra, hogy önmagát terhelő vallomást nem köteles tenni, de akkor azt meg kell indokolni, hogy miért. Vagy szégyennek tenné ki magát, vagy bűnvádi eljárásnak. Meg kell mondania, hogy miért tagadja meg a vallomástételt. Amennyiben vallomást tesz, akkor tanúként lesz kihallgatva, ezért csak az igazat és a teljes igazat vallhatja, mert különben vallomásáért büntetőjogi felelősség terheli és a hamis vallomást a törvény szigorúan bünteti. Méltóztassék előadni, hogyan kezdődött ez az ügy, mi volt ebben méltóságod szerepe, az itten szereplő vádlottak közül kivel állt érintkezésben, milyen tájékoztatást adott, kinek mi volt ebben az egész ügyben a hatásköre vagy intézkedése?

1.sz. tanú: Az amerikai repülőkkel.

Tárgyalásvezető: Az amerikai ejtőernyősök leszállásával és fogadásával kapcsolatban.

Tanú: Az én szerepem ebben úgy kezdődött, hogy a miniszter úr távollétében érkezett egy távirat a berni követségünktől, amely előzményekre hivatkozik és közli, hogy az amerikaiak — ekkor és ekkor, én azt hiszem március 2-a és 5-e között, erről...

49 *Csatay Lajos, csataji* (Arad, 1886. 08. 01—Bp., 1944. 11. 18. [21.?]) vezérezredes. Honvédelmi miniszter (1943. 06. 12—1944. 10. 16.). A nyilas hatalomátvétel után nyilas-német fogságba került. Feleségével együtt öngyilkos lett.

(Részletesebb életrajzi adatait lásd *Szakály* I. 367. o.)

Tárgyalásvezető: Ki folytatta azokat az előzetes tárgyalásokat, azt nem méltóztatik tudni?

Tanú: Ezek szondázások voltak, amelyet több helyen voltak, majdnem az összes követségeink bizonyos szondázásokkal éltek a másik oldalon is, ami egy külügyminisztériumnál többé-kevésbé érthető és természetesnek kell venni, hogy az ember igyekszik a kontaktust megtartani az ellenséges oldallal is, információkból indul ki. Most azután volt ez a pozitivig, ez Bernben lett tárgyalva és az a bizonyos távirat megnevezi a dátumot, közölvén, hogy azt hiszem 2-a és 5-e közt egy bizonyos geográfiailag megjelölt ponton fog leszállni, amelynek hosszúsága és szélessége meg volt adva. A miniszter távol volt, azonban elvben azoknak leszállása már el volt döntve egy előző esetből és az előző esetből kifolyólag az amerikaiak fogadásával Újszászy tábornok volt megbízva. Én őhozzá fordultam.

...

Tárgyalásvezető: Itt azt méltóztatott mondani, hogy sem Újszászy vezérőrnagy úr, sem Kádár vezérkari ezredes úr nem tudott arról, hogy az amerikai tisztek milyen célból jöttek Magyarországra. Újszászy vezérőrnagy megbízatása nem terjedt ki arra, hogy az amerikai tisztekkel tárgyalásokba bocsátkozzék. Ez itt arra vonatkozott, előzőleg pedig a német kihallgatási jegyzőkönyvben, I/D-ben az van, hogy az amerikaiakkal való összeköttetés felvétele egészen az 1943. esztendőig megy vissza. Párhuzamosan haladó jelentések következtek a berni és a liszaboni magyar követségekről, amelyek ezzel a kérdéssel foglalkoztak. A berni jelentések csak általánosságokat tartalmaztak és beszélgetések visszaadására korlátozódtak, amelyeket a követ[50] Tyler volt pénzügyi szakértővel folytatott. Lisszabonból a követség közvetítésével bizalmas jelentések érkeztek, amelyek konkrét javaslatokat tartalmaztak az összeköttetés felvételére. Az első javaslatok Lisszabonból a politikai összeköttetés felvételére vonatkoztak egy politikai megbízott kiküldésével kapcsolatban. Ez politikai megbízott. Az Újszászy vezérőrnagy úr?

Tanú: ez az első fázis. A drávaparti találkozó már a negyedik vagy az ötödik fázis.

Tárgyalásvezető: Ez így van?

Tanú: Ez így van.

Tárgyalásvezető: Ezen megbeszélések tartalma *Magyarország feltétel nélküli megadása* körül forgott. Ezeket a javaslatokat a *külügyminiszter visszautasította.* Feltételezem (folytatja a tárgyalásvezető az előző tanúvallomás ismertetését), hogy ez a miniszterenökkel való előzetes megbeszélés után történt. További eset volt egy javaslat egy katonai megbízott kiküldésére anélkül, hogy a megbeszélés tárgyáról pontos adatokat közöltek volna. Feltételezem, hogy az amerikaiak érdeke az amerikai megbízott kiküldése... Ez a javaslat is, a katonai megbízott kiküldetése a külügyminiszter részéről vissza lett utasítva. Ez az írásváltás a lisszaboni követség és a magyar külügyminisztérium közt 1943. szeptemberétől 1944. január 31-ig tartott anélkül azonban, hogy valami konkrét eredménye lett volna. 1944. január végén már a berni jelentések is konkrét formát öltöttek. Javaslatba hozták, hogy amerikai megbízottat kell Magyarországra küldeni azzal a feladattal, hogy lépjen összeköttetésbe a magyar kormánnyal, mégpedig, hogy a magyar kormány minden kérdést beszéljen meg, amely az amerikai magyar viszonyra vonatkozik.

...

Hosszabb levélváltás után a külügyminiszter beleegyezett abba, hogy az amerikai megbízottat a magyar-horvát határon fogadni lehet. Az összejövetel helyéül egy olyan helységet neveztek meg, amely a Dráva magyarországi partján fekszik, ahol a Dráva egy, a partizánok által megszállt terület mellett van. Egyidejűleg közölték, hogy az amerikai kiküldöttet a kérdéses helyen magasrangú magyar tiszt fogadja... (tovább olvassa a tanúvallomást). Ez volt az, amibe *Újszászy* vezérőrnagy úr be lett volna kapcsolva?

Tanú: Én erről csak a miniszter úr útján tudok.

Tárgyalásvezető: De Újszászy vezérőrnagy úr tudott arról, hogy figyelembe volt véve.

...

Tárgyalásvezető: Ez az első eset, hogy Újszászy vezérőrnagy úr neve szóba került, mikor lehetett?

50 *Bakách—Bessenyey György, báró* (Bp., 1892. 04. 14 — New York, 1959. 02.) diplomata. Belgrádi (1938—1941), majd vichy-i (1941—1943) végül berni (1943—1944. 03.) magyar követ. A német megszállás miatt lemond tisztéről. Aktív kapcsolatot alakít ki a nyugati hatalmak képviselőivel, közvetítő tevékenységet folytat Horthy és a szövetségesek között.

Tanú: Január-februárban.

Tárgyalásvezető: Míg a valóságos megérkezés?

Tanú: Márciusban. Ez az első találkozás egyáltalán nem jött létre.

...

Tárgyalásvezető: Kapott-e megbízatást Újszászy arra, hogy őket a magyar kormány nevében üdvözölje?

Tanú: Részemről nem, részemről azt mondtam, hogy legyen bizalommal velük. Üdvözölje és hajtsa azt az utasítást végre, amelyet Ghyczyvel megbeszéltünk annak idején a drávai találkozóhoz.

...

Tárgyalásvezető bekéri a következő tanút: Szegedy-Maszák Aladár követségi tanácsost.

...

Tanú: Előadtam már mindkét vallomásomban azt, hogy a berni m. kir. követ, *Bessenyey-Bakach György* báró, akit az elmúlt év őszén neveztek ki új állomáshelyére, kezdettől fogva állandó kapcsolatot tartott fenn *Tyler* úrral, aki a népszövetség magyarországi pénzügyi megbízottja és egy *Dulles* nevezetű úrral, aki ott az amerikai követséghez volt beosztva és úgy szerepelt mint Roosevelt[51] külön személyes megbízottja. Ezek a beszélgetések elsősorban Magyarország politikai helyzetére vonatkoztak és Magyarország sorsára a háború után. Az amerikaiak állandóan biztosítottak minket a Magyarország iránt érzett őszinte jóakaratukról és ebből kiindulva azután figyelmeztettek minket azokra a rendkívül súlyos következményekre, amelyek abból származnának, hogyha Magyarország akkori politikai vonalát továbbra is fenntartaná. Vonatkozik ez úgy a belpolitikára mint a külpolitikára.

Elnök: Mikor volt ez?

Tanú: 1943 őszétől kezdve. E beszélgetések folyamán aztán magyar részről állandóan rámutattak azokra az okokra, amelyek miatt mi a jelenlegi bel- és külpolitikánkon változtatást nem eszközölhetünk. Különösen hangsúlyozutk vezető motívumként az egész beszélgetések folyamán az orosz veszedelmet és azt, hogy éppen az orosz előrenyomulás és az orosz veszedelem árnyékában Magyarország nem veheti magára a német birodalommal való konfliktus lehetőségét sem és Magyarország egyébként sem vállalhatja azt, hogy a német birodalommal fegyveresen, vagy másképp szembe kerüljön. Beszélgetéseinket az amerikaiak meglehetős elégedetlenül és türelmetlenül fogadták és a beszélgetések megszakításával fenyegettek, súlyos légi bombázásokat helyeztek kilátásba.

Tárgyalásvezető: Magántermészetű vélemények voltak a két úr részéről, vagy kormányaik megbízatásából tették-e ezeket, vagy pedig csak felelőtlen tapogatódzások voltak-e?

Tanú: Ők mindketten, Dulles kezdettől fogva, Tyler pedig egy későbbi időponttól fogva a berni amerikai követséghez be voltak osztva hivatalos minőségben.

Tárgyalásvezető: Szóval hivatalos személyek?

Tanú: Ők mindig a saját rokonszenvükről és kormányuk álláspontjáról beszéltek. Amikor már a beszélgetések és így a kapcsolat megszakadásával fenyegettek, akkor — ha jól emlékszem 1943 végén, telén — felvetették azt, hogy Magyarország legalább azzal fejezze ki jóindulatát, készségét a szövetségesek ügye iránt, hogy ejtőernyős küldöttséget fogadjunk.

...

Tárgyalásvezető: Keresztes-Fischer belügyminiszter[52] tudott-e ezekről a tárgyalásokról?

Tanú: Felteszem, hogy igen. Ha jól emlékszem *Keresztes-Fischerrel* ezekről a dolgokról személyesen nem beszéltem.

51 *Roosevelt, Franklin Delano* (1882. 01. 30 — 1945. 04. 12.), politikus. 1933-tól haláláig az Amerikai Egyesült Államok elnöke.

52 *Keresztes—Fischer Ferenc, dr. vitéz* (Pécs, 1881. 02. 18 — Attersee, 1947. 03. 03.), politikus. Belügyminiszter (1931. 08. 24 — 1935. 03. 04.) és (1938. 05. 14 — 1944. 03. 22.). A Gestapo mint tényleges belügyminisztert 1944 március 19-én letartóztatta.

Tárgyalásvezető: És kivel lépett érintkezésbe a Külügyminisztérium a Vkf-től?

Tanú: A külügyminisztérium, tudomásom szerint Szentmiklóssy követ beszélt Kádár ezds. úrral.

Tárgyalásvezető: Ön nem beszélt Kádár ezds. úrral?

Tanú: Emlékezetem szerint nem. Én hivatali elöljáróimon kívül...

Tárgyalásvezető: Szóval más nem folyt bele. Miért lett Kádár bele vonva?

Tanú: Az akciót a katonaság kizárásával nem lehetett lebonyolítani, de mondom, azt hangsúlyozni kívánom...

Tárgyalásvezető: Ezt nem akarták kikerülni?

Tanú: Kikerülésről nem volt szó. Katonai híradásról eleve ismételten leszegeztem, hogy nem.

Tárgyalásvezető: Közbevetőleg jegyzem meg, hogy a gazdasági kémkedés is kémkedés.

Tanú: Legyen szabad erre utalnom arra...

Tárgyalásvezető: Szóval nem az volt a célja, hogy az szerezzen híreket, hogy normális számítás és gondolkodás szerint azt kellene vélni, hogy csak abból az intencióból indultak ki az urak, hogy a külügy onnan tudjon meg terveket és elgondolásokat. Vagy pedig az volt a cél, hogy innen vigyen értesüléseket.

Tanú: A cél elsősorban, ha szabad ezt a kifejezést használnom, amint a külügyminiszter úr egyszer a felsőház külügyi bizottságában használta, a cél a politikai légvédelem volt.

Tárgyalásvezető: Szóval az magyarán annyit jelent, hogy ezzel akarták a bombázás határidejét kitolni.

Tanú: A hivatalos beszélgetéseink folyamán ez volt elsősorban és központilag a cél. Az egész beszélgetés azután indult meg, Bessenyey küldetése, hogy 1943 augusztusában egyszerre elkezdődött az a fenyegetési kampány Magyarország ellen az angol rádión és egyebeken keresztül a közeli bombázásról. Nem akartuk ezt a vékony szálat elszakadni hagyni. Amit méltóztatott mondani, méltóztatott a gazdasági kémkedés kifejezést használni, ezzel kapcsolatban legyen szabad rámutatnom arra, hogy az elgondolás az volt, hogy rá kell mutatni arra, hogy a magyar ipar a legnagyobb százalékban a magyar szükségletekre dolgozik.

Tárgyalásvezető: Ez megint nem tartozik...

Tanú: Ez megint a politikai légvédelem fogalom köréhez tartozik.

...

A következő tanú *Ghyczy* volt külügyminiszter.

...

Kérném, méltóztassék előadni, hogy mi volt az ejtőernyősök idejövetelének előzménye, az itt lévő vádlott urak közül ki volt a tárgyalásokba beavatva, ki milyen megbízatást kapott, milyen feladatott teljesített, egyáltalán mi volt a szerepköre ebben az ügyben, ahogy Nagyméltóságod ezt már előadta és amint erre a részre azután...

Tanú: A közvetlen előzmény az volt, hogy február elején, a napra már nem emlékszem, lehet, hogy január legvégén vagy február elején...

Tárgyalásvezető: De már az előző évben is.

Tanú: Az előző évben is. Úgy kezdődött tulajdonképpen a dolog, hogy a bizalmas úton a berni követségünk úgy értesült, hogy angolszász részről azt kívánnák, hogy velünk érintkezésbe lépjenek. Erre ők kifejezték azt az óhajukat, hogy egy magasabb rangú magyar katonatiszt, lehetőleg tábornok menjen ki valamely semleges országba velük az érintkezést felvenni. Ezt a kívánságukat természetesen kategorice elutasítottuk. Azután különböző módon próbálkoztak. Felmerült az a gondolat, hogy valaki a részünkről semleges útlevéllel utazna be, ami szintén teljesen kilátástalan volt részünkről. Húztuk a dolgot, nem akarván minden vonalat elvágni, részünkről húztuk a dolgot, ez négy-öt hónapig is tartott.

Tárgyalásvezető: Ezekről a tárgyalásokról, ezekről a tapogatózásokról és a Bernbe adott válaszokról és az onnan jött jelentésekről az itt szereplő vádlott urak közül ki bírt tudomással.

Tanú: Tudomásom szerint senki.

Tárgyalásvezető: Teljesen a külügy intézte?

Tanú: Teljesen a külügy intézte, a vezérkar főnöke nem volt tájékozva.

...

Tanú: Február elején merült fel az az eset, illetőleg kaptuk az értesítést, hogy ejtőernyősöket akarnak küldeni.

Tárgyalásvezető: Nem március elején?

Tanú: Ez már februárban volt. Tekintettel arra, hogy ejtőernyősöket az oroszok is bocsátottak ide le, sokkal célszerűbbnek tartottuk azt, hogy rendezett keretek közt maradjon az ejtőernyős lebocsátás, hogy az illetők ne — hogyan mondjam — bolyongjanak itt az országban és felügyelet alatt maradjanak, akkor — azt hiszem éppen a helyettesem Szentmiklóssy — kérte fel Kádár ezds. urat, hogy gondolkodjék ezeknek a fogadásáról, illetve befogásáról. Azután értesítést kaptunk, hogy körülbelül mikor szándékoznak őket lebocsátani és akkor a helyettesem, Szentmiklóssy, mert akkor nem voltam Budapesten, értesítette Kádár vezérkari ezredes urat, hogy gondoskodjék ezeknek lefogásáról és Kádár vezérkari ezredes úr másnap ezt velem közölte és akkor helybenhagytam Szentmiklóssynak ezt a kérését és kértem...

Tárgyalásvezető: Most közbeszólok, kapott erre valamilyen utasítást Kádár ezds. úr, hogy ő tárgyaljon is ezekkel?

Tanú: Hogy hallgassa ki őket, hogy miért jöttek és mit akarnak.

Tárgyalásvezető: De hogy a magyar kormány nevében fogadja őket, kapott akár Újszászy, akár Kádár ilyen...

Tanú: Én Újszászy tábornok úrral egyáltalán nem beszéltem erről a dologról, minthogy ez a Def. osztály feladatába tartozik, csak a Kádár vk. ezds. urat kértük fel, hogy ezeket lefogja és hallgassa ki, arról, hogy a kormány nevében fogadja, nem volt szó, erről szó sem lehetett.

...

A következő tanú *Baranyai Lipót* a Magyar Nemzeti Bank ny. elnöke.

...

Tanú: Amikor mentelmi jogomra hivatkoztam,[53] ezt nem a magam érdekében tettem, ez egy jog, amelyről én lemondani nem tudok.

Tárgyalásvezető: Az természetes.

Tanú: Én nem azért tettem, hogy a magam helyzetén bármi módon is könnyítsek. A Gestapo itt működő szervezete engem március 19-én elfogott. Április 24-én hallgatott ki első ízben és akkor tényként tárták elém, hogy a német Gestaponak tudomása van arról, hogy 1943 július havában a miniszterelnök megbízásából Svájcban tartózkodtam és ott egy amerikai úrral, akit Tylernek hívnak megbeszéléseket folytattam. Ezt tényként elémtárván, felszólítottak arra, hogy mondjam el, hogy megbeszéléseimnek mi volt a tartalma. Ennek előrebocsátása és ennek a tudomásulvétele után elmondottam elsősorban azt, hogy ki ez a Tyler. Ez a népszövetség pénzügyi bizottságát képviselte nálunk két részletben; összesen kilenc esztendőt töltött el Magyarországon, megtanulta a nyelvünket, megtanulta a történelmünket, megismerte társadalmunk struktúráját és bár elfogultan érkezett ide, mint minden idegen ember, különösen minden angolszász ember, de itt tartózkodása alatt rádöbbent arra, hogy velünk Trianonban egy égbekiáltó igazságtalanság történt. Ezt felismerve ő kvázi missziójának tűzte ki magának azt, hogy Magyarországot abban a nehéz szituációban, amelybe újból belekerültünk, túlsegítse és bennünket az ő nexusainak kihasználásával megkíméljen, amennyire lehet, egy másik Trianontól. Ezt bocsátottam előre ott is Tylernek személyére nézve és *Tylernek* az országhoz, hozzám és hozzánk való kapcsolatairól. Beszélgetéseink tartalmára nézve pedig azt adtam elő, hogy a miniszterelnöktől nekem kettős megbízatásom volt. Elsősorban, hogy tudakoljam meg azt, hogy amerikai hivatalos körök miképp gondolkodnak elsősorban az orosz kérdésről, másodsorban pedig a szomszédos kisállamok, a velünk szomszédos kis államok hozzánk való viszonyáról. Ezt adtam ott elő.

53 Baranyai Lipótot, mint a felsőház tagját mentelmi jog illette meg. Ennek felfüggesztése nélkül nem lehetett volna letartóztatni, bíróság elé állítani.

Tárgyalásvezető: És a Stillhalte-egyezménnyel[54] is.

Tanú: Ilyen megbízást is kaptam. A Stillhalte egyezmény egy mellékes körülmény volt az azzal függött össze, hogy meg kellett indokolnom, hogy Tyler azt hiszem 1940-ben, milyen okból és milyen célból járt itt Magyarországon, mégpedig Teleki Pál miniszterelnöksége idejében. Tehát határoltam én el ott vallomásomban megbízatásom magvát. Természetesen megkérdezett engem a Gestapo funkcionáriusa, hogy szóba került-e az a kérdés, hogy Magyarország kiválnék a szövetségesek Táborából. Erre nézve is megadtam a választ olyan értelemben, hogy igen is szóba került a diskurzusok során. Kifejtettem azt, hogy — abban láttam feladatomat — a mi geográfiai szituációnkban ez abban az időpontban lehetetlenség, mert ebből az öngyilkossággal határos elhatározás bontakoznék ki. Ez volt a lényeges tartalma annak a diskurzusnak, amelyet Tylerrel folytattam, ez az aminek elmondására én a Gestapo tisztviselőivel szemben szorítkoztam.

...

Dr. Csűrös Elemér hadbíró-ezredes vádló: Nagyméltóságú Elnök Úr! Mélyen tisztelt Haditörvényszék! A lefolytatott főtárgyaláson az egész tényállás úgy a bizonyítékokkal, mint pedig a vádlott urak vallomásaival annyira tisztázódott, hogy ebben a kérdésben én tulajdonképpen az egyes részletcselekményekre külön-külön vádindítványomban nem fogok kitérni. Ha ennek a bűnpernek keresztmetszetét nézzük, azt látjuk, hogy tulajdonképpen két vonal van itt, egy polgári vonal és egy katonai vonal. Az események, amelyek az 1944. évi március 19-i fordulatot megelőzték, tulajdonképpen erre a két vonalra vezethetők vissza. Míg a Németországgal szembeni katonai hűség és szövetségi hűség katonai vonalon nem volt beárnyékolva, mert itt éppen *Szombathelyi* vezérezredes úr vallomásából hallottuk, hogy az egész honvédség irányítója és a honvédség szellemének ellenőrzőjének odahatott, hogy ez a katonai szövetségi hűség Németországgal szemben necsak fenntartassék, hanem erősíttessék és hogy ez a katonai szövetség a két bajtárs közt testvéri viszonyig fokozódjék. Hogy mennyire így volt, legjobb bizonyítéka ennek az, hogy akkor, amikor 1944. évi március 19-i fordulatnál egyes külképviseleteinknél a polgári személyek átálltak az ellenoldalra,[55] a *katonai attaséink* éppen ezért, mert ez a szellem vezette őket *maradtak azon a vonalon*, ahol eddig is álltak. Tehát *katonai vonalon a katonai szövetség és a bajtársi hűség tekintetében semmi törést ez a viszony nem szenvedett.* Annál inkább más volt a helyzet polgári vonalon. Anélkül, hogy a katonai vezetés, a legfelsőbb vezetés tudott volna róla, polgári vonalon kormányzatunk, azoknak szervei a honvédség legfelsőbb vezetésének bevonása nélkül felvették az érintkezést a velünk hadiállapotban lévő szövetséges hatalmakkal, ezeknek kiküldötteivel. Ennek a tárgyalásnak fonala visszahúzódik az 1943. évre. Ezeknek célja volt a külképviseleti feladaton túlmenően minden Magyarországot érdeklő események megfigyelése és azokról a kormánykörök értesítése. Mondom ezen a feladaton túlmenően belekeveredtek egy olyan végzetes játékba, amelynek tulajdonképpeni fejleménye és befejezése ez a bűnper. Polgári vonalon, amikor elkezdték elsősorban a *Baranyai Lipót* közvetítésével a *Tyler* pénzügyi megbízottal való tárgyalást, addig jutott el a tárgyalás, hogy tulajdonképpen fel kellett volna venni a szorosabb érintkezést a polgári kormányzat és az amerikai szövetséges hatalmak kiküldötteivel. Amikor már idejutott és ide ért meg a helyzet, a polgári hatóság ahelyett, hogy ezt, amit tulajdonképpen a polgári kormányzat — hogy úgy mondjam — megfőzött és kifőzött, nem ő maga fogyasztotta el, hanem igenis amikor már kész helyzetben volt, kész helyzettel állottunk szemben, fordult a legfelsőbb katonai vezetésünkhöz, a vezérkari főnökséghez, hogy az érintkezést a kiküldött amerikai tisztekkel vegye fel. Itt van a tragédiájuk a vádlott uraknak, hogy ilyen mentalitás mellett, a katonai szövetség és a bajtársi hűség fokozott fenntartása mellett bekerültek egy olyan bűncselekménybe, amelynek következtében a polgári vonalon folytatott előzetes tárgyalás után az ebből a helyzetből adódó tárgyalásnak már részeseivé váltak.

A büntetőjogi felelősség elsősorban terheli Szombathelyi vezérezredes urat és helyettesét, mert hiszen tulajdonképpen azzal, hogy a kapcsolatot ilyen formában felvették — ez a honvédségnek nem lett volna feladata, amennyiben ezek hadifoglyok voltak, csak arra szorítkozott volna, hogy biztos őrizésükről gondoskodjanak és rábízta volna a honvédség, illetve a felsőbb vezetés a polgári hatóságokra az ezekkel az emberekkel való tárgyalást, minthogy a belügyminisztériumnak és a külügyminisztériumnak megfelelő közegei vannak hozzá — túlmentek ezen és a vád álláspontja szerint a felsőbb gondtalanul járt el, amikor az érintkezés feltételébe belekapcsolódott. A vád álláspontja az, hogy ezáltal szolgálati kötelmüket megszegték. Míg a felsőbb vezetés részéről, I. és II. rendű vádlottak részéről a vád álláspontja szerint gondatlanságot látok itt fennforogni, a többi urak részéről, a III. ,IV. és V. rendű vádlottak részéről szándékosságot látok, a szolgálat kötelmeinek szándékos megszegését látom. Amikor ők — bár felsőbb

5 s közelebbi adatunk róla. Feltehetőleg Teleki 1940-es kísérleteiről lehet szó. (Emigráns kormány stb.).
5 . . ·ország német megszállása után a semleges országokban működő magyar követek — Vörnle János ankarai köve (kivételével — nem vállalták a Sztójay-kormány szolgálatát. Vö.: *Juhász* 360. o.

utasításra és felsőbb irányításra — az ellenség kiküldött tisztjeivel az érintkezést felvették, szolgálati kötelmeiket megszegték, mert a szolgálati szabályzat ezeknek az uraknak módot nyújtott volna arra, hogy a felsőbb vezetés intencióit, illetve parancsait ne teljesítsék.[56]

...

A jogkérdésben, hogy mennyire terheli az I. és II. rendű vádlott urakat gondatlanság és mennyiben terheli a szolgálati bűntettben a III., IV. és V. rendű vádlottakat szándékosság, ennek megítélését a Haditörvényszék bölcs ítélkezése alá bocsátom és illetékes parancsnokom vádparancsához híven úgy az I., mint a II., III., IV. és V. rendű vádlott urakkal szemben az eredeti vádamat, vagyis a katonai büntetőtörvénykönyv 134. §-ának (1) bekezdése szerint szolgálati bűntett címén fenntartom.[57]

...

v. Szombathelyi Ferenc vezérezredes: A magam részéről az egész tárgyalás menetéből, ahogy hallottam, először is meg kell állapítani azt, hogy alantasaim milyen körültekintéssel jártak el és mennyire vigyáztak arra, hogy a magyar katona becsületén csorba ne essék és mindent megtettek arra, hogy ebben az ügyben csak annyit tegyek, amennyi feltétlenül szükséges, sem többet, sem kevesebbet. Megállapíthatom azt mind a magam részéről, mind a többiek részéről is, hogy mi nem léptünk érintkezésbe az ellenséggel, nem bocsájtkoztunk tárgyalásba az ellenséggel és nem követtünk el semmit sem a szövetségi hűséggel szemben, mert hiszen a szövetségi hűségnek tökéletesen megfelelően ezeket az amerikaiakat letartóztattuk, azután kihallgattuk. Ezt minden hadifogollyal megcsináljuk, minden hadifoglyot kihallgat az ember. Katonai hatóság nem mondhatja egy hadifogollyal szemben, hogy ezt nem hallgatom ki. Pláne egy ilyen különleges esetben feltétlenül ki kellett hallgatnunk, különösen az én szempontomból ki kellett hallgatni, mert végeredményben kíváncsi voltam arra, hogy mit csinál a külügyi hivatal. Nem tudtam semmit sem. Mint derült égből a villám, úgy jött ez az ügy. Nem helyezkedhettem arra az álláspontra, hogy nem veszek róla tudomást. Az ember kötelessége minden hadifoglyot kihallgatni. Különben is a szövetségi hűség szempontjából úgy is volt megállapítva, hogy mi megfogjuk. Letartóztatásuk megtörtént, nem vendégként láttuk őket, hanem letartóztattuk. Ezek foglyok voltak. Bebizonyosodott, hogy fogolyszerűen cellákban voltak elhelyezve. A hadifoglyot az ember kihallgatja, azt ki kell hallgatni. Azután jött a második rész, hogy átadtuk a németeknek. Ezt meg is tettük, tehát nem akartunk semmiféle suskust csinálni. Ha azt akartuk volna, akkor eltüntettük volna azt az amerikai alezredest, a Dunába dobtuk volna, vagy akármit. Hogy milyen jelszóval, mesével lettek átadva? Hiszen mindenki mesének tartja ezt. Itt egy bizonyos kényszerhelyzet volt, mert végeredményben a felelős magyar kormánnyal álltunk szemben. Király őrnagy sem mondhatta azt, hogy ezek a magyar kormány kívánságára jöttek ide, nem pedig Titohoz akartak repülni. Ezt nem lehetett. Annál kevésbé, miután a magyar kormány, a felelős kormány, a külügyminiszter vállalta a felelősséget azért, hogy ezek a Tito jeligével jöttek ide. De hogy Király ezt mondta, nekem arról fogalmam sem volt, hogy mit mondott, mit nem, magam parancsot erre vonatkozólag nem adtam neki. Mindenesetre, ha tudtam volna, megmondtam volna, hogy ne álltassátok a németeket dajka mesével, amikor 4—5 napja itt vannak, hanem mondjátok meg, hogy ezek ejtőernyővel ideérkeztek és adjátok át mint a többit szó nélkül. A német hatóságok majd ki fogják vallatni őket, hogyan jöttek, vagy miért jöttek, vagy minek jöttek. Felesleges volt ilyen dajkamesével a dolgot itt húzni. A lényeg azonban az, hogy a vád abból a szempontból, hogy érintkezésbe léptünk volna, hogy tárgyaltunk volna és kvázi, hogy a mi cselekményeink következménye lett volna, hogy az országot a németek megszállták, nem áll fenn és mint ilyen, alaptalan, nincs alapja. A szövetségi hűség nem lett csorbítva, semmi tekintetben nem akartunk elrejteni semmit, nem akartunk eltitkolni semmit, nyíltan, őszintén, világosan kezeltük a dolgot. Részemről vagy alantasaim részéről nem akartunk semmiféle megtévesztést csinálni a szövetségi hűség szempontjából, tökéletesen nyíltan kezeltük ezt a kérdést, átadtuk a foglyokat. A katonai jog, a szolgálati szabályzat értelmében helyesen jártunk el akkor, amikor a hadifoglyokat kihallgattuk, ez nekünk kötelességünk és nevezetesen az én szempontomból pedig rendkívül fontos volt, hogy végre lássam azt, hogy mi történt itt külügyi vonalon, mert valamit sejtettem. Ez azonban

56 A Szolgálati Szabályzat I. rész 80. pontja szerint az engedelmességet csak akkor szabad megtagadni „...ha a parancs világosan és nyilvánvalóan az esküvel fogadott kötelesség, az állam vagy a szolgálat érdeke ellen irányul, vagy a büntető törvényben tiltott cselekményt követel". (Szolgálati Szabályzat a m. kir. Honvédség számára. I. rész. Bp., 1931. 53. o.) Véleményünk szerint ez esetben egyik feltétel sem forgott fenn.

57 „A szolgálati kötelességnek minden szándékos vagy gondatlan megszegése, amely a jelen törvény külön rendelkezése vagy más súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, szolgálati bűntett, ha háború idején követték el és abból a szolgálatra hátrány származott. A büntetés hat hónaptól egy évig, súlyos esetben egy évtől öt évig terjedhető börtön." (A katonai büntetőtörvénykönyv. Bp., 1940. 50. o. 134. § [1] bekezdés.)

egy eset lett volna nekem, hogyha más tragikus események nem jönnek közbe, értem alatta a megszállást, akkor felkarolhattam volna ezt a kérdést, elmehettem volna a legfelsőbb helyre és rámutathattam volna, hogy itt vannak a konkrét bizonyítékok és adatok arra vonatkozólag amiről sugdostak, amiről beszélgettek és amiről hallottam, de semmit nem tudtam. Itt vannak a konkrét bizonyítékok. A legfelsőbb hadúrnak megjelenthettem volna, hogy ennyire fejlődött a dolog és ezért a felelősséget nem vállalhatom. Nekem ezt tudnom kellett, de ez nem az érintkezés felvétele, tárgyalásba bocsátkozás, hanem kötelesség. Először kötelességünk volt kihallgatni, nekem pedig jogos igényem volt, hogy tudjam, hányadán vagyunk. Ha ez a tragikus megszállási ügy nem jött volna közbe, ezt ki lehetett volna értékelni alaposan. Azt mondtam volna, ilyen dologba nem játszom tovább. Jött azonban a tragikus megszállás. Akkor is az első kérdésem az volt, hogy le vannak-e tartóztatva és átadták-e őket a németeknek. Azt mondták, hogy le vannak tartóztatva és át lesznek adva. Láttam, hogy az elutazásom előtt kiadott első parancs tovább megy és végre lesz hajtva. Tényleg 24-én, három nap múlva át lettek adva, tehát semmiféle ilyen hátmegetti eljárás, árulás, tárgyalás, tárgyaláson való részvétel, vagy az ellenséggel való érintkezés-felvétel részünkről nem történt. De facto talán Király őrnagy úr ment a legmesszebb az érintkezésben, ő is inkább felelőtlenül és parancs nélkül járt el. A felelős közegek mind kitartottak amellett a hatáskör mellett, amely a szolgálati szabályzatban elő van írva, és ami kötelességünk minden hadifogollyal szemben. A magam részéről még egyszer csak azt hangsúlyozhatom, hogy látom azt, hogy alantasaim helyesen jártak el. Én ennyire részletesen nem ismertem ezt a dolgot, mint hangoztattam, én annyira az országos gondok és tragikus események hatása alatt álltam, hogy nekem ez az egész Tito affér, amikor a parancsot kiadtam és amikor hazajöttem ellenőrizni a parancsot, hogy megtörtént-e, itt vannak-e, vajon át lesznek-e adva, akkor nekem ez már nem játszott szerepet. Most értesültem a részletekről és látom, hogy alantasaim is megtettek mindent, amit nekik kellett tenni és nem tettek semmi olyat, amit ne tettek volna, ne lett volna kötelmük. Azt hiszem, hogy igazságtalanul szenvedtek üldöztetést, de boldogok azok, akik igazságtalanul üldöztettek és szenvedtek a hazáért, szenvedhettek a szövetségi hűségért velem együtt, mert mi mindig ezen az alapon álltunk és soha egy pillanatra sem tántorodtunk el, sőt ma is azt mondom, hogy nincs más kiút, mint az, hogy a német és a magyar katona erősen fogja egymás kezét, erősen tartsák egymás kezét. Ezt mondtam szolgálatba lépésem első napjától kezdve, mint a vezérkar főnöke. Folyton ezt hangoztattam a németek felé és mindenki felé. A németeknek mindig mondtam, hogy a magyar katona, aki velük végig fog harcolni és el fog bukni mint 1918-ban. Sajnos nem találtam hitelre és támogatásra ezen a fronton. Ez volt az, amit a honvédségben mindig hirdettem, ennek a jegyében cselekedtek alantasaim és cselekedtek azok az alantasaim, akik távol voltak tőlem, akiknek igazán módjukban lett volna másképp cselekedni és átállni a túlsó oldalra. Ezt katona nem tette meg. Kérem a nagyméltóságú törvényszéket, hogy mind magatartásunkat, mind felfogásunkat ebből a szempontból megítélni kegyeskedjék.

...

Tárgyalásvezető: Kérem *Bajnóczy* ő nagyméltóságát.

II. r. vádlott: Lényegében azt adtam elő, amit a vezérkar főnöke úr őnagyméltósága előadott. Itt egy dologra akarok rámutatni. Az a körülmény, hogy az ejtőernyősök érkezése a németeknek a német megszállás előtt be lett jelentve, mutatja, hogy itt semmiféle rejtési szándék nem állt fenn a honvédség, vagy a vezérkar részéről, mert ha fennállt volna, akkor elhallgatták volna ezeket, eltüntették volna, de nem ez történt mert már 16-án Kádár ezds. úr jelentése alapján be lett jelentve a németeknek — azt hiszem az összekötő tiszt útján, nem tudom, hogyan hívják hirtelenében, Scholtz[58] ezredesnek — hogy az ejtőernyősök itt vannak. Az igaz, hogy nem lett mondva, hogy vigyázat, ezek nem közönséges ejtőernyősök, ezek a külügy emberei, de itt megint azt vagyok kénytelen felhozni, hogy mi egy honvédesküt tettünk le. A honvédeskünek lényeges pontja az, hogy a magyar alkotmányra esküszünk. A magyar alkotmány magában foglalja alkotmányosan az államfő és a Legfelsőbb Hadúr által kinevezett kormányt. Azt megtettük és kötelesség mulasztást nem követtünk el, hogy meggyőződtünk róla, hogy igenis erről a kormány tud, mert a visszametszés megtörtént a külügyminiszter vonaláról, tehát mi az ellenséggel sem érintkezésbe nem bocsátkoztunk, sem nem hívtuk őket, sem nem tárgyaltunk velük, hanem kihallgattuk őket és vezettük a dolgunkat úgy, ahogy ezt a becsület és katonai tisztesség kívánja.

Tárgyalásvezető: Kérem *Újszászy* vezérőrnagy urat.

III. r. vádlott: Lényegében Szombathelyi vezérezredes úr és Bajnóczy vezérezredes úr ő nagyméltóságaik elmondták azt, ami történt, úgy hogy én csak a vád egyes pontjaihoz szeretnék

58 Nincs közelebbi adatunk róla.

jelentést tenni. Mi azzal vagyunk vádolva, hogy mi az ellenséggel érintkezésbe léptünk. Ez nem állt fenn, mert az ejtőernyősök, illetve a külügyminisztérium tárgyalásairól és az ejtőernyősök behívásáról sem én, sem vádlott — társaim semmiféle tudomással nem bírtunk, minket befejezett tények elé állított a külügyminisztérium akkor, amikor ez a három ejtőernyős itt megjelent. Hogy ezeket az ejtőernyősöket fogadtuk, kötelességünk volt őket őrizetbe venni, letartóztatni és hadifogolyként kezelni. A fogadás szó tehát kénytelen, mert Király őrnagy feladata volt az őrizetbevétel a Budapestre való felszállítás és itt egy cellában állandó katonai őrizetben való tartás. Ezt láttam akkor, amikor a kihallgatáshoz feljöttek az ejtőernyősök szuronyos, fegyveres őr kísérete mellett. Ami a velük való tárgyalást illeti, ez nem volt tárgyalás, csupán kihallgatásra szorítkozott, mégpedig csupán én voltam a vádlottak közül az, aki velük beszélt, mert én kaptam a parancsot katonai elöljárómtól, Bajnóczy vezérezredes úrtól arra, hogy megtudjam, hogy miért jöttek ezek. Ennek a parancsnak a meg nem tagadásával — mint az ügyész úr mondta — mulasztást követtem el, mert megtagadhattam volna ezt a parancsot. Ezt nem osztom, mert minden hadifoglyot ki kell hallgatni és meg kell tudni, hogy miért jött. Még ha hadikövetekről lett volna szó, de ezt nem tudtuk és nem is úgy kezeltük, még akkor is a hadiköveteket minden esetben a Szolgálati Szabályzat alapján ki kell hallgatni.

A következő vádpont abból áll, hogy mi okot szolgáltattunk ezzel a magatartásunkkal arra, hogy a szövetséges német hatalom Magyarországot megszállja. Csupán időbeli érveket legyen szabad jelentenem. Amikor a német haderőnek azon része, amely Magyarország megszállására volt hivatva, a magyar határon felvonulását március 11-én befejezte. Erről konkrét hírei voltak a magyar vezérkar 2. osztályának, úgyhogy a Vkf. helyettes ő nagyméltósága nem hitték azt, hogy itt egy megszállásra kerülhet a sor, senki sem hitte tulajdonképpen, de mégis megnyugtatásként megkérdeztük a szövetséges német vezérkartól március 12-én az itteni véderő-attasé útján, hogy mi célt szolgál a magyar határon felvonult német erő, mire azt a választ kaptuk, hogy csodálkoznak azon, hogy egy pillanatig is abban a hitben voltunk, hogy ez a csapatösszevonás Magyarország ellen lett irányítva. Viszont az ejtőernyősök március 16-án érkeztek, az első kihallgatásuk március 18-án 19 órakor történt és a német csapatok amint átlépték a magyar határt a megszállás végrehajtásához, az március 19-én 23 órakor történt, vagyis lehetetlennek tartom azt, hogy szolgálati beosztásunkban a konkrét, őszinte, teljes együttműködést kerestük úgy Kádár ezredes úr mint én a német hírszerző és kémelhárító szervekkel, én mint államvédelmi központ vezető Kaltenbrunner[59] ő nagyméltóságával, a német titkos rendőrség vezetőjével rögtön ezen szolgálatom átvétele után érintkezésbe léptem és vele szolgálati beosztáson belül a legőszintébb és legteljesebb mértékben mindig együtt dolgoztam. Más jelenteni való nincs.

Tárgyalásvezető: Kérem *Kádár* ezds. urat.

IV. r. vádlott: A magam szempontjából legyen szabad jelentenem, hogy abban az esetben érezném bűnösnek magamat, ha azokat a magatartásokat, amelyeket ebben az ügyben tettem, elmulasztottam volna. Mint 2. osztályvezető egy különleges szolgálatot láttam el, amelyben lehetett azt a mértéket megtartani, mint az egyéb beosztásokban lehetséges. Egy zászlóalj- vagy ezredparancsnok ilyen problémák elé nem kerül, nem is kerülhet. Én pontosan ilyen problémák közt kellett, hogy éljek. Akkor amikor a magyar külügyminiszter engem magához hívat, illetőleg a külügyminiszter ily tájékoztatást ad, akkor erre nekem mint jó 2. osztály vezetőnek le kell csapnom, kötelességem ezt megtenni. Ezért hangsúlyoztam ki azt, hogy nekem kell vagy nekünk kell legelőször megtudni, hogy tulajdonképpen mit akarnak ezek az emberek itt, hogy ezt elöljáróimnak jelenthessem. Ha ezt elmellőzöm, abban az esetben súlyos kötelességmulasztást követtem volna el. Sőt továbbmegyek. Úgy érzem, még akkor sem követtem volna el hibát, ha ezeket az amerikaiakat megvendégeltem volna, ha talán beugrottam volna és talán olyan parancsokat adok Király őrnagynak, hogy fehér asztal mellett tudja meg talán még Csáktornyán tőlük, hogy miért jöttek, mert hiszen ez hozzátartozik ehhez a szolgálathoz az ilyen utak járása.

Mindezt nem tettem. Mereven és ridegen arra az álláspontra helyezkedtünk, amit a Vkf. úr ő nagyméltósága rendelt el, becsukni őket és egyszerűen fogolyként kezelni. Semmi okom nem volt arra egyébként, hogy a külügyminisztérium magatartását bírálat tárgyává tegyem. Március 19-ét megelőzően egy független országnak voltam a katonája. A magyar külügyminiszter úrral, Ghyczy ő nagyméltóságával szolgálati állásomból kifolyólag álltam összeköttetésben amennyiben helyzeteket referáltam neki és sok olyan dolgot adtam elő, amelyet szóbelileg, kellett előadni. Ez alkalmakkor több ízben tapasztaltam Ghyczy ő nagyméltósága részéről, legalább is velem szemben, amikor mindig hangoztatta, ha valamilyen kényesebb probléma felmerült, hogy ez vagy az a dolog nem lenne korrekt a szövetségesekkel szemben. Én őt úgy ismertem, aki árulásra, vagy ilyesmire képtelen. Hogy a külügyminisztérium ilyen utakat taposott, arról tulajdonképpen én is a tárgyalás folyamán szereztem tudomást, hogy ilyen érintkezések voltak és ilyen mélyenfekvőségek voltak e mögött az ügy mögött. Mint 2. osztály-

59 *Kaltenbrunner, Ernst* (1903—1946. 10. 16.). Az RSHA (Birodalmi Biztonsági Főhivatal) vezetője (1943—1945)

vezető ma is azt jelenthetem, hogy ha ma ugyanebben a helyzetben volnék, ugyanúgy járnék vl, mint ahogy eljártam, mert ha nem úgy járnék el, akkor kötelességet mulasztottam volna.

V. r. vádlott:[60] Kádár ezredes úr szavaihoz teljes mértékben csatlakozom. Azt kívánom még kidomborítani: Amikor a 2. vkf. osztályba valaki bekerül, az első dolog, hogy a közigazgatási alosztálynál eléje tesznek egy papírt, becsületszavára ki kell jelentenie, hogy az itt tudomására jutott dolgokat senkinek, kivéve azokat, akiknek szolgálatilag tudniuk kell, nem mondhatja el. Ha én parancsot kaptam valaminek végrehajtására és valaminek ilyen vagy olyan módon való továbbadására, én a magam rendelkezéseit, vagy dolgait sohasem mondhattam el. Akkor Scholtz ezredes úr[61] és annak emberei ugyanúgy kívülállóak voltak, nem voltak szolgálati elöljáróim, vagy nem voltak alárendeltjeim az ügyből kifolyólag, illetve az üggyel kapcsolatban teljesen egy harmadik személy lett volna, ugyanolyan becsületsértést követtem volna el magammal szemben, ugyanúgy megszegtem volna honvédeskümet, mintha elmondtam volna egy újságírónak, vagy valakinek, aki a következő nap az egészet lehozta volna egy újságban. Itt még újra hangoztathatom, hogy az egész dolog csak ügykörszerűleg és a Vkf. 2. osztályának feladataiból kifolyólag került csak hozzám.

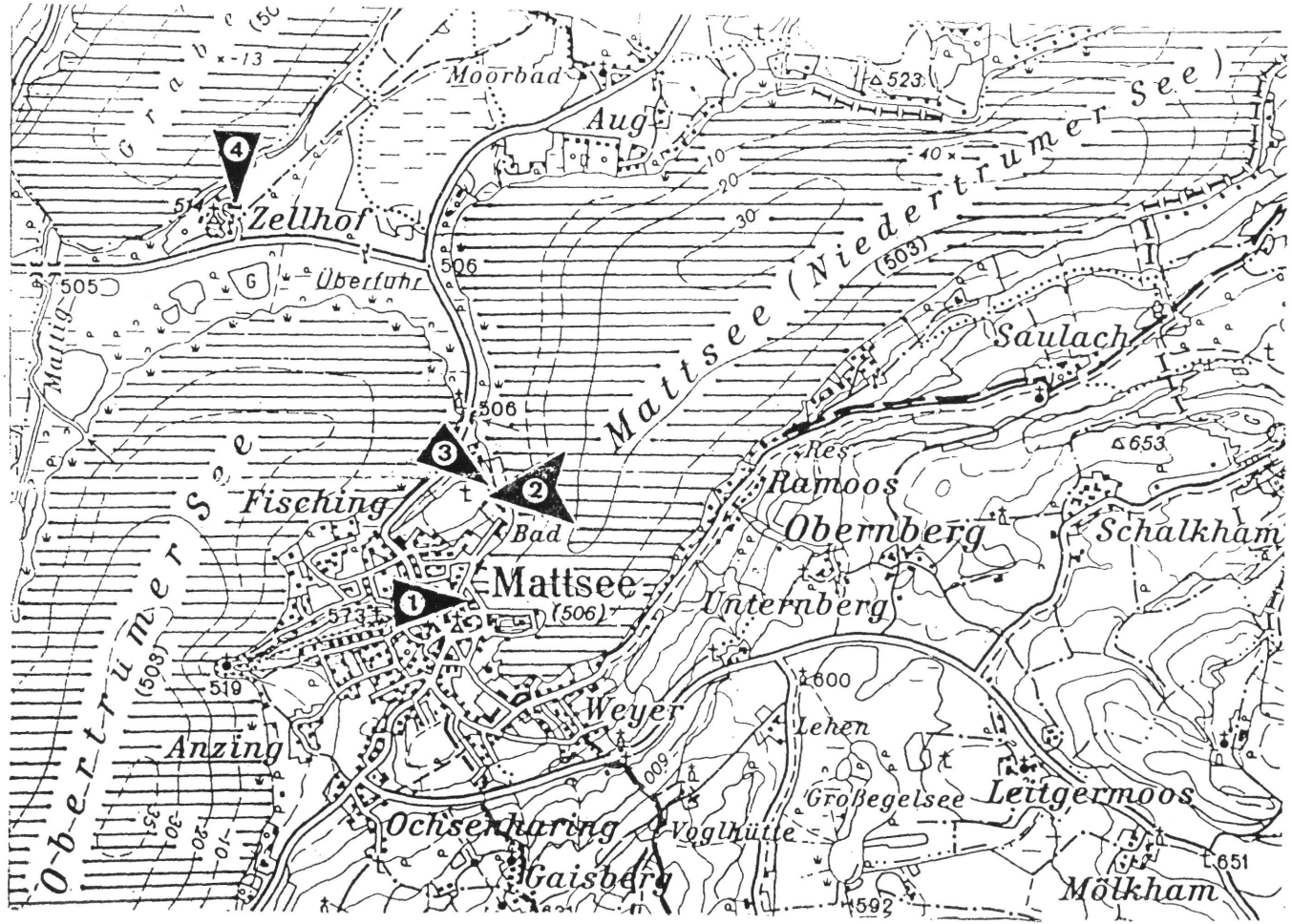
Elnök: A tárgyalást befejezettnek nyilvánítom.[62]

...

60 A per ötödrendű vádlottja Kern Károly vezérkari őrnagy volt.
61 Nincs közelebbi adatunk róla.
62 A jegyzőkönyvben nem szerepel, de a per minden vádlottját felmentette a haditörvényszék. Az október 15/16-i események következtében azonban az ítéletet a vezérkar főnöke már nem tudta megerősíteni. A nyilas hatalomátvétel után Újszászy István, Szombathelyi Ferenc, Kádár Gyula Sopronkőhidára, illetve Németországba került. Kern Károly a honvédelmi minisztériumban szolgált. Az ítéletről l.: *Szombathelyi Ferenc* visszaemlékezései. (A bevezetést és a jegyzeteket írta: *Dr. Gosztonyi Péter*) Washington, 1980. 25—26. o.

HELYREIGAZÍTÁS

Dr. Csendes Lászlónak, *a Hadtörténelmi Közlemények 1985. évi 3. számában (643—659. o.) megjelent* „A korona rejtekhelye Ausztriában 1945-ben" *című közleményébe értelemzavaró hiba került. A 654. oldalon, sajnálatos módon, nem a megfelelő térképvázlat látható „Mattsee és környéke" aláírással, következésképpen az azon szereplő számok nem felelnek meg a szövegben levő utalásoknak. Az elkövetett hiba helyrehozásaként itt a 203. oldalon közöljük a közlemény említett, 654. oldalához eredetileg tartozó, megfelelő számjelöléseket tartalmazó térképet. — A szerk.*

Moorbad
Aug
Zellhof
Überfuhr
Mattsee (Niedertrumer See)
Saulach
Ramoos
Obernberg
Schalkham
Unternberg
Fisching
Bad
Mattsee
(506)
Weyer
Anzing
Ochsenharing
Voglhütte
Großegelsee
Leitgermoos
Gaisberg
Mölkham
Obertrumer See
Mühlig
523
505
506
503
653
600
519
592
651
1
2
3
4